

Република Македонија
Јавно Претпријатие за Државни
Патишта

Правна рамка при процес на
експропријација

Експресен пат Штип-Радовиш
Република Македонија

Подготвено од:

ZYL Consulting

Датум:

05/11/15

Table of Contents

1. ВОВЕД	4
2. ПРОЕКТОТ	4
2.1 Краток преглед на описот на Проектот	4
2.2 Преглед на проектната област и употребата на земјиштето	6
2.3 Краток преглед на влијанијата на Проектот	8
3. ПРЕГЛЕД НА ПОГОДЕНОТО ЗЕМЈИШТЕ, НАСЕЛЕНИЕ И СРЕДСТВА	11
4. ЗАКОНСКА РАМКА ЗА ОТКУП НА ЗЕМЈИШТЕ И РАСЕЛУВАЊЕ	13
4.1 Македонска законска рамка	13
4.2 ЕБОР Политичка Рамка	16
4.3 Анализа на празнините меѓу македонската правна рамка и барањата на ЕБОР	17
5. Права и Овластување	18
5.3 Попис на земјата и средствата и социо економски истражувања	20
5.4 Критериуми и категории на права и овластувања	21
5.6 Обвластувања – Поврзани Согледувања	31
6. ЈАВНИ КОНСУЛТАЦИИ И ОБЈАВУВАЊЕ	34
7. МЕХАНИЗАМ ЗА ЖАЛБИ	34
8. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА LARF, РАСПОРЕД, ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА, МОНИТОРИНГ & ИЗВЕСТУВАЊЕ	35
8.1 Имплементација, Распоред & финансиски средства	35
8.2 Мониторинг	37
8.3 Известување	38
9. LARF КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ И ОДГОВОРНОСТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	39
Анекс А Формулар за поплаки	40

Кратенки и акроними: :

EBRD	Европска Банка за Обнова и Развој
ESP	Животна средина и социјална политика
km	километар, што се користи за да се идентификува стационажа (оддалеченост долж патниот коридор) и должина
LARF	Правна рамка при процес на експропријација
NTS	Не-техничко резиме
OGRM	Службен весник на Република Македонија
PAP	Лица погодени од имплементација на проектот
PESR	Јавно претпријатие за државни патишта
PR	Критериум за реализација/Барање за проект
RAP	Акциски план за раселување
SEP	План за вклучување на засегнатите страни

1. ВОВЕД

Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) предлага да изврши поправки на приближно 40 км од постојниот автопат А4 помеѓу градовите Штип и Радовиш во источниот регион на Република Македонија. Со поправките ќе се изгради и „Експресниот пат Штип - Радовиш“ („Проектот“). Проектот е изработен од ЈП за државни патишта во согласност со националното законодавство и барањата на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР). ЕБОР ја разгледува можноста да обезбеди финансиски средства за проектот.

Процесот на откупување земјиште за проектот е сè уште во зачетна фаза. Проектот повикува на откуп на земјиште, што може да вклучува и економска дестабилизација, но се чини дека би имало многу малку (можеби и воопшто да нема) случаи на физичка дислокација на станбени структури. Постојат неколку не-станбени структури кои можеби ќе бидат засегнати (а од кои дел изгледаат напуштено). Тоа ќе се потврди во понатамошното планирање на откупот на земјиштето.

Бидејќи проектот вклучува економска дестабилизација и можност за многу ограничена физичка дислокација, оваа Рамка за откуп на земјиште и повторно населување беше подготвена од ЈПДП¹. Рамката за откуп на земјиште и повторно населување (РОЗПН) го прикажува влијанието кое го има дислокацијата поврзана со Проектот, како и принципите и одговорностите за компензација и повторното населување, сè со цел да се осигури дека сите оние кои се засегнати со имплементацијата на проектот нема да бидат во состојба полоша од сегашната. Во РОЗПН е вклучена и процедура за жалби за луѓето кои се засегнати од откупот на земјиштето со цел да можат да ги искажат своите грижи.

Овој документ е изготвен во согласност со македонската правна рамка, Еколошката и социјална политика на ЕБОР од 2014 г. (ЕСП 2014), а посебно со „Предуслови за извршување на работата 5“ - откуп на земјиште, присилно раселување и економска дестабилизација. Акцискиот план за повторно населување (АППН) кој ќе се изготви ќе биде во согласност со оваа РОЗПН. РОЗПН се разликува од АППН по што го определува планираниот пристап на проектот за откуп на земјиште и повторно населување, наместо да ги дава целосните детали за употребата и сопственоста на земјиштето, како и влијанието на дислокацијата, кои ќе бидат наведени во АППН. Во текот на следната развојна фаза на Проектот ќе се спроведе социо-економска анализа со цел поцелосно да се разбере обемот и степенот на економската и физичката дислокација и нивното влијание врз лицата засегнати со Проектот (ЛЗП). Социо-економската анализа ќе служи за да го информира АППН.

2. ПРОЕКТОТ

2.1 Краток преглед на описот на Проектот

Националната патна мрежа во источниот регион на Македонија нема капацитет за да ја задоволи владината програма за промовирање регионален економски раст. Поради тоа владата му даде приоритетно значење на подобрувањето на националната патна мрежа источниот регион.

Експресниот пат што се предлага се протега во општините Штип и Радовиш. Моментално оваа област ја опслужува лоша патна инфраструктура, а постојниот пат А4 е претставува очигледен ризик за патниот транспорт и за заедницата. Постојниот пат А4 пат помеѓу Штип и Радовиш по цела должина е пат со единечен коловоз со две ленти со ширина од 6,5 м до 7,0 м.

Локалната економија во областа на Проектот во најголем степен зависи од земјоделство и индустрии за производство на храна, но исто така има и текстилни погони и рударски индустрии. Жителите од овие предели се иселуваат од локалната област и се населуваат во градовите или подалеку во потрага по можности

¹ Со помош на екипа од меѓународни и национални консултанти за социјални прашања.

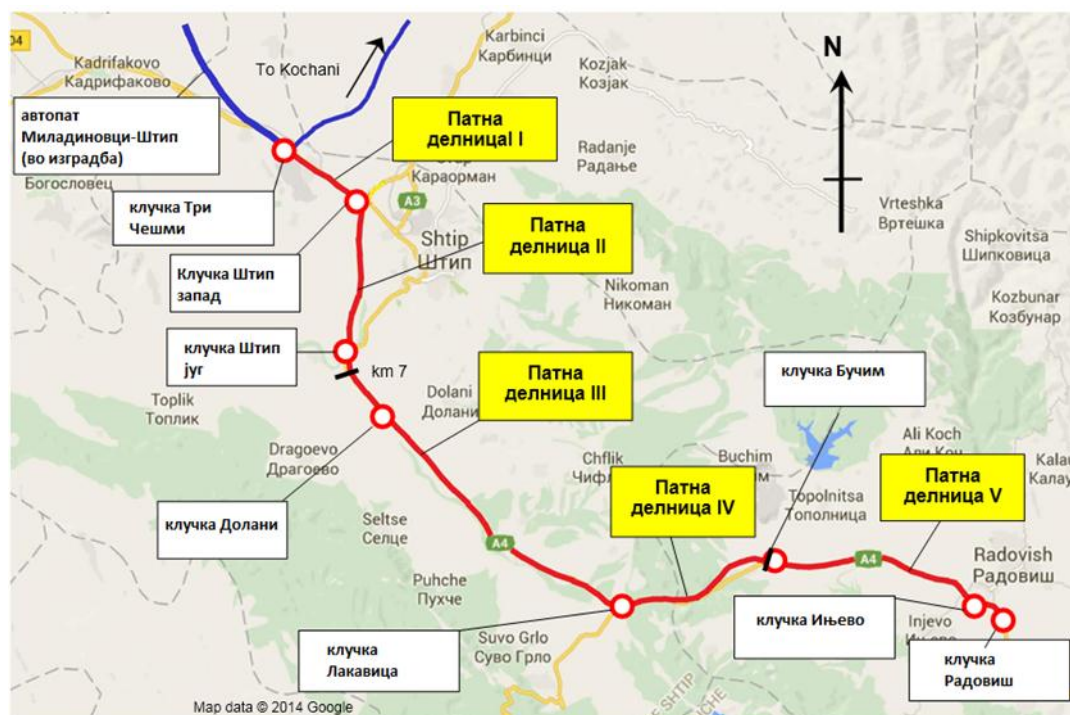
за вработување. Сè на сè, Проектот ќе ја подобри општата поврзаност, ќе го намали времето за патување и ќе ја подобри безбедноста по должината на патот, како и пристапот до јавните услуги за населените места по должината на трасата. За време на изградбата, на краткорочен план може да се очекуваат локални вработувања, а подобрената поврзаност на долгорочен план би придонела кон поттикнување на растот и инвестициите во областа.

Слика 1 ја прикажува поставеноста и клучните елементи на предложениот Проект за експресниот пат долг 40 км. На должина од дваесет километри од коридорот Проектот ќе извршува поправки, реконструкција и проширување на постојниот А4 пат, додека за останатите 20 км предвидува изградба на нов експресен пат, изграден врз нова поставеност, на североисток од постојниот автопат А4. Постојниот пат и понатаму ќе служи како локален пат за пристап кон ново поставената делница на експресниот пат.

Проектот за експресниот пат е сочинет од следните 5 делници:

- **Делница I** – делница од 3,2 км која се протега од **клучката Три Чешми** до **клучката Штип-запад**, која ќе претставува рехабилитација и проширување на постојниот А4 автопат.
- **Делница II** – делница од 7,4 км која се протега од **клучката Штип-запад** преку **клучката Штип-југ** и престанува приближно 2 км од оваа клучка/спој, која ќе претставува рехабилитација и проширување на постојниот автопат А4.
- **Делници III и IV** - 20,1 км нов експресен пат кој ќе се изгради на поставеност кон североисток од постојниот автопат А4 и ќе се протега од крајот на Делница II до **клучката Долани** до **клучката Лакавица** и потоа до **клучката Бучим**; и
- **Делница V** – делница од 8,6 км која се протега од **клучката Бучим** преку **клучката Ињево** до **клучката Радовиш**, која ќе претставува обновување и проширување на постојниот А4 автопат. Оваа делница вклучува и паралелни патишта за пристап кои може да ги користи локалното население, земјоделските возила и другите возила/корисници кои не возат на експресен пат.

Слика 1 Поставеност и делници на Проектот за експресниот пат Штип-Радовиш

Делниците I и II ќе бидат обновени, а нивната постојна патна површина ќе се прошири по должина на постојната поставеност на А4, со што ќе се создадат две коловозни ленти од 3,5 м и две помошни ленти широки 2,2 м. Делниците III и IV, кои се дел од централната делница на експресниот пат долг 20 км, ќе се изградат на нова подобрена поставеност, со цел да ги исполнат актуелните постојните стандарди за изведба на патишта во Македонија.

Планираната брзина за експресниот пат изнесува 110 км/ч. Новите помошни ленти по должина на целата поставеност на експресниот пат ќе имаат улога на ленти за итни случаи, односно на безбедносни ленти за возила во дефект. Проектот по целата негова должина ќе има безбедносни банкини, ознаки на патот, сообраќајни знаци, одводи и клучките ќе бидат осветлени, а сето тоа ќе биде во согласност со националните стандарди за изведба. Од безбедносни причини од двете страни по должината на трасата на целиот експресен пат ќе биде поставена заштитна ограда.

Постојниот пат А4 се користи од локалните заедници и за земјоделски возила, затоа мора да се одржи пристапот кон локалните земјишта и селата. Поради тоа во изведбата на проектот вклучени се неколку клучки со надвозници и пристапни/локални помошни патишта. Покрај тоа, по должина на трасата ќе се инсталираат неколку структури - мостови, подвозници, отпусти за вода и потпорни сидови. Ќе се постави „заштитен појас“ (или резерва за патот) на 40 м од секоја страна на Проектот за експресен пат, и во рамките на тие 40 м ќе биде определена забрана за вршење на одредени активности.

2.2 Преглед на проектната област и употребата на земјиштето

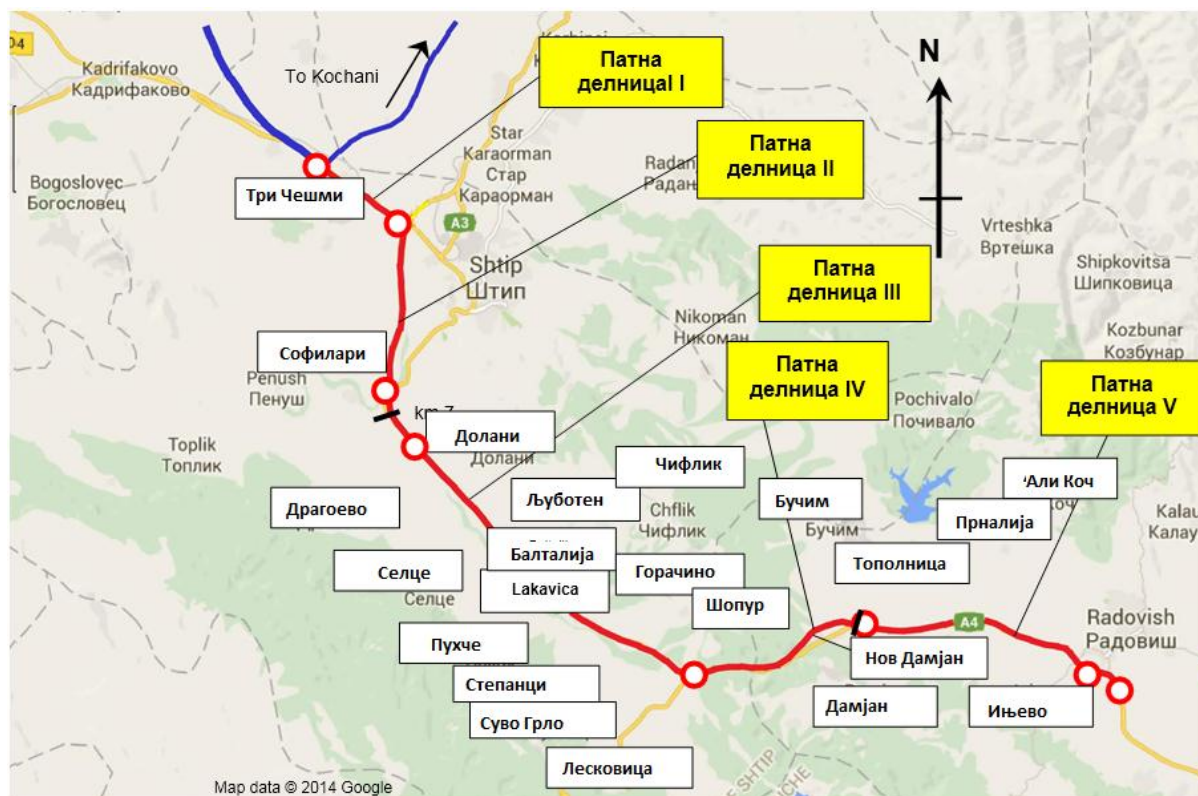
Предложената поставеност на патот го следи постојниот пат А4 со единечен коловоз со две ленти, кој во најголем дел е поставен на рамен терен во долина на плитка река со ридови кои се издигаат на двете страни од коридорот на долината. Ридовите во пошироката област во поголемиот дел се пошумени (природно или плански), со делови на суви тревни површини меѓу нив. Неколку водотеци, најчесто повремени, поминуваат низ патниот коридор од север кон југ, од кои најзначајниот е преминот на реката Брегалница кој е постојан.

Земјата по должина на трасата во најголем дел е сочинета од земјоделски (*некои во употреба, некои напуштени*) земјишта и пасишта. Има пошумени делови (природни и посеви од зимзелени дрва) и мали подрачја со друга намена, како што се мали посеви (на пр. тутун, пченка итн.) лозја и овоштарници.

Локални заедници во рамките на проектната област

Покрај постојниот пат се наоѓа едно главно село наречено Лакавица и една мала населба на куќи од разбиен тип која е наречена „Нов Дамјан“ бидејќи се наоѓа до спојот со патот кој се користи за пристап до селото Дамјан. На ридовите околу патот има неколку мали села до кои се стигнува преку мали патишта и патеки на стрмнината. Во областа работи еден рудник, а населението со текот на времето драстично се намалувало како резултат на иселувањето на младите луѓе, поради што населението во дел од селата е сè повеќе старее.

Главните локални заедници во проектната област се прикажани на шематскиот приказ погоре, со исклучок на регионалните центри Штип и Радовиш. Овде заедници се мали или многу мали села. Селото Лакавица кор се наоѓа директно на постојната траса А4 ќе се заобиколи со предложениот експресен пат (Делница III). Релативно малата населба „Нов Дамјан“ се наоѓа на постојниот пат. На падините на ридовите во растојание од 5 км од постојниот пат се наоѓаат околу 20 мали и многу мали села. До овие села вообичаено се пристапува преку мали локални патишта/патеки, а дел од нив не се асфалтирани. Пристапот до овие села зависи од постојниот патен коридор А4, вклучувајќи го и пристапот кон јавниот превоз и центрите Штип и Радовиш каде што се наоѓаат главните општински служби.

Слика 2 Шематска карта на укажаните локации на локалните села/заедници²

Селата во областа опфатена со Проектот се генерално мали, а во некои од нив има само мал број домаќинства. Во дел од локалните села во областа населението е сè постаро поради емиграцијата на помладите генерации во потрага по работа, како што е на пример селото Дамјан каде што трајно живеат само неколку постари жители, додека помладите живеат во Штип или Радовиш или уште подалеку. Сè на сè, стапката на емиграција во локалната област е релативно висока. Овие жители се сè поранливи поради големиот број на постари жители кои се останати во селата.

Во локалните заедници помеѓу Штип и Радовиш жителите генерално живеат целосно или делумно од земјата, а трите најзастапени посеви се тутун, пченка (итн.) и мали винарии, како и мали сточарски фарми. Дел од луѓето работат ниско платени работи во Штип и Радовиш. Од суштинско значење е да се има пристапот до земјоделските поседи, како и траса за земјоделските возила (вклучувајќи ги тракторите, запрежните коли итн.) Некои села би можеле да ја обработуваат земјата на заедничка традиционална база, но тоа треба да се потврди во идниот процес на откуп на земјиштето. Во текот на последните децении дел од земјата која претходно била обработувана е напуштена.

Има мешавина од македонски (на пр. Долани и Дамјан) и турски села (на пр. Тополница), додека неколку села се со мешано население (на пр. Лакавица). Ова е случајот само со селата во општина Штип. Општо гледано, заедниците добро се сложуваат и живеат хармонично. Некои од турските села се прилично конзервативни и постои можност некои членови на овие заедници (на пр. жените) да не се чувствуваат пријатно доколку треба да патуваат до други заедници за јавни средби итн.

² Можно е да има и други мали/многу мали села во областа кои не се назначени во шематскиот план, но (доколку се засегнати) влијанијата врз нив ќе се разгледуваат во текот на следните планови на проектот и АППН. Социо-економската анализа ќе потврди кои земјишта и пристапи до селата во проектната област можат да бидат засегнати од Проектот.

2.3 Краток преглед на влијанијата на Проектот

Побарувања на Проектот во однос на земјиштето

Траен откуп на земјиште: Земјиштето на кое ќе се гради експресниот пат, вклучувајќи ги и спојниците, попатните структури, измените/градењата на пристапните/локалните патишта (*кои спаѓаат под надлежност на опсегот на Проектот*), итн. треба трајно да се отуѓи. Во идните студии ќе се утврди трајната површината на земјиштето кое треба да се откупи. Експресниот пат ќе се сочинува од две сообраќајни ленти широки 3,5 м, плус помошни ленти широки 2,2 м, со што приближната вкупна ширина би изнесувала 11,4 м. Ќе треба да се обезбеди земјиште за банкени и за потребните ископувања. За 20те км на проширување на делниците I, II и V на постојниот пат, потребна ќе биде само дополнителна лента од 4,4 м за проширениот коловоз како и земјиште за патишта за паралелен пристап (на пример, делница V) и измени со ископувањето. За новопоставениот експресен пат на делниците III и IV ќе биде потребно земјиште за сите 11,4 м на коловозот, плус банкните и ископувањата.

Определена е и област наменета за складирање на отпаден материјал (вишокот од ископувањата) по должина на трасата која се наоѓа на државно земјиште.

Со согласност со **Заколот за јавни патишта**, ќе се воспостави заштитна зона од 40 м на секоја страна на експресниот пат наречена „Заштитен појас“ или „резерва за патот“ која ќе подлежи на одредени ограничувања за време на оперативната фаза од експресниот пат. Сопствениците на земјата која се наоѓа во заштитниот појас патот ќе мораат да побараат согласност од ЈПДП за изградба на нови структури, како и за тоа постојните структури да останат во тој појас. Постојните структури во безбедносната зона на резервата за патот ќе можат да останат.

Привремен закуп на земјиште: За Проектот ќе биде потребно и привремено закупување на земјиште за пренос/градежни траси, градежни привремени складишта и кампови, привремено складирање на ископани материјали/земја, исечени дрва итн. Меѓутоа во периодот на изготвување на РОЗПН не беа достапни информации и детали во однос на привремениот закуп на земјиште, кои ќе бидат приложени во АППН. Договорите за дополнителни привремени закуп на земјиште кое би му било потребно на изведувачот, колку што е можно ќе се склучуваат со преговори и мирољубиво согласување со сопствениците на земјиштата.

Краток преглед на влијанието на економското и физичкото преместување

За време на планирањето на трасата и изведбата на Проектот многу внимание беше посветено на предусловите за откуп на земјиштето. Кога се донесуваше одлука од која страна да се направи проширувањето (делница I, II и V) и да се изведе новата поставеност на експресниот пат во делниците III и IV се обрна внимание во однос на влијанието кое ќе го има употребата на земјиштето. Во делниците III и IV најголемиот дел од малите парцели кои се обработуваат се на другата страна од постојниот пат A4, што значи дека економското влијание е минимизирано до одреден степен. Исто така, се донесе одлука за нова поставеност на експресниот пат во делниците III и IV. Наместо проширување врз населените имоти покрај постојниот пат A4 (т.е. во населбите Лакавица и Нов Дамјан) експресниот пат ги заобикољува овие населби и на овој начин се подобрува и квалитетот на животот и јавната безбедност во овие заедници. Во голема мера избегнато е физичко дислоцирање на домаќинствата и постои само многу мал ризик за физичко преместување кој треба да се потврди за време на идното планирање на откупот на земјиштето.

Побарувања на Проектот во однос на откупот на земјиштето се однесуваат на државни и приватни земјишта и поседи. Врз основа на првичните истражувања подолу претставивме краток преглед на можните влијанија од економско и физичко преместување. Точниот список на влијанија и деталниот план на правото на компензација и помош поради овие влијанија, ќе се направи врз основа на социо-економската анализа и ќе биде дел во РОЗПН на Проектот.

Табела 1 Краток преглед на влијанијата на физичкото и економска дестабилизација

Фаза/Вид на загуба	Краток преглед на загуби/влијанија
Пред изградба³	
Траен откуп на земјиште	- Загуба на земјиште (претежно земојделско, шумско и/или пасишта - можеби мали лозја, овоштарници или градежна земја): Проектот ќе предизвика загуба на земјиште, претежно земојделско (во употреба и напуштено), пасишта со шуми, мали подрачја со посеви (на пр. тутун итн.), лозја и овоштарници. Шансите за постоење на градежно земјиште се мали но сепак постојат (на пр. во засегнатата област во делницата I и II, каде што се наоѓа индустриско-комерцијалната развојна зона Штип). Земјата е поделена на приватна и државна сопственост. Откупот на земјиштето вклучува лента од земја по должина на постојниот пат за проширените делници и целосната градежна ширина на експресниот пат за ново поставените делници (делници III и IV). Загуба на едно/повеќегодишни посеви (на пр. тутун) и дрва, вклучувајќи ги лозјата и дрвјата во овоштарници (на пр. слатки бадеми). Загуба на не-станбени структури (на пр. колиби, итали, огради, системи за наводнување итн.): Покрај трасата можно е да постојат неколку не-станбени структури кои ќе треба да се урнат, но сето тоа е минимално (на пр. многу мали, напуштени земјоделски структури во близина на Три Чешми). Ваквите структури ќе ги посочат социо-економската анализа, заедно со инвентарот на земјиштето и поседите подготвени за процесот на откуп на земјиштето. Загуба на станбени структури (физичко преместување): Ризикот од физичко преместување на станбени имоти во голема мера е избегнат/минимизиран со поставувањето на трасата и со заобиколувањето на населбите Лакавица и Нов Дамјан. Тековниот процес за земјиштето треба да го потврди бројот на структурите кои се засегнати и физичкото преместување на населението. Меѓутоа, мала е веројатноста да има (ако воопшто и има) физичко преместување, а единствениот ризик кој досега е увиден е за многу мала зона која изгледа како неформална градба на делницата II (северно од делницата Јужен Штип), во која што има неколку неформални структури за кои постои можност да се населени. Предложената социо-економската анализа, заедно со инвентарот на земјиште и поседи направен за процесот на откуп на земјиште би требало да потврди дали ќе има некакво физичко преместување. Загуба на деловни структури: Има многу малку структури за кои има можност да се физички засегнати од Проектот, вклучувајќи една бензинска пумпа во близина на Три Чешми и неколку комерцијални структури кои ќе останат во резервата за патот. Загуба на извори на приход и/или егзистенција поврзани со кои било од горенаведените загуби, а особено земјоделска егзистенција: Егзистенцијата на дел од домаќинствата во локалните села до определен степен зависи од дејности поврзани со земјата. Постои можност овие дејности да се засегнати поради загуба на земјиште или пристап до земјиштето кое го користат (на пр. обработување земјата на заедничка традиционална база, за кое постои можност да немаат законско право. Тоа треба да се потврди во текот на идниот процес за откуп на земјиштето). Напуштено земјиште: (т.е. дел од засегната парцела која останува после отуѓување и за која сопственикот нема повеќе економски интерес да ја употребува и/или е економски неисплатлива парцела). Најчесто напуштеното земјиште е мал дел на земја кој останува по отуѓување на земјиште за цели на изградбата на пат и слично, поради што се дели на два или повеќе економски неисплатливи делови. Во текот понатамошниот процес на планирање на откуп на земјиштето ќе се потврди дали ќе се појават вакви земјишни парцели. На овој експресен пат може да се појават напуштените земјишта, односно, парцели кои се најверојатно економски неисплатливи. Тоа се очекува во одделни делови на делниците III и IV каде што новата

³ Бидејќи исплатата за компензација за загубите и повторното населување треба да се случи пред да се одземе пристапот кон земјиштето, ефектот на трајна загуба на поседите по обичај настапува во фазата пред изградбата.

Фаза/Вид на загуба	Краток преглед на загуби/влијанија
	поставеност на експресниот пат ќе се доближи или ќе биде паралелна со постојната земја на патот А4, а на некои места ќе останат ленти од земјата.
ЗА ВРЕМЕ НА ИЗГРАДБА:	
Привремени ефекти:	• Привремена загуба на земјиште (претежно земјоделско, шумско и/или пасишта - можеби мали лозја, овоштарници или градежна земја): - потребна за време за на изградбата. • Загуба/оштетување на едно/повеќегодишни посеви (на пр. тутун итн.) и дрва, вклучувајќи ги лозјата и дрвјата во овоштарници (на пр. слатки бадеми). • Оштетување/привремено нарушување на одредена земјоделска инфраструктура (на пр. наводнување). • Привремена загуба на и/или потежок пристап кон земјиштето за обработка или за други употреби наменети за егзистенција и попречување на земјоделските возила/добиток итн. кои го употребуваат постојниот А4 или други постојни траси до земјата итн.: ○ Работата за новиот експресен пат за време на изградбата ќе влијае на локалниот пристап и доколку не се организира соодветно може да ги отсеке заедниците од нивните продуктивни земјишни парцели (или пристапот кон услугите во Штип и Радовиш). Од клучно значење за локалните села е да се одржува пристап до обработливата земја и движење на земјоделските возила и добиток итн. ○ Изведувачот мора да има добар план за организирање на сообраќајот кој би бил поддржан со ефективна инволвираност со локалната заедница и внимателно подредување на работите, за да се обезбеди пристап до постојниот пат или новите локални паралелни патишта. Целта е да се обезбеди непречен пристап во секое време. Ако се воведат овие мерки не се очекуваат понатамошни влијанија за време на изградбата. Исклучок од тоа е фактот што дел од локалните заедници би морале малку повеќе да патуваат. • Привремена загуба на и/или отежнат пристап до комерцијални објекти или за претпријатија: Има неколку комерцијални претпријатија по должина на трасата, вклучувајќи и една прилично голема винарница со сопствени лозја. Одржувањето на пристапот за време на изградбата е од клучно значење за да се намалат влијанијата врз овие претпријатија. Планот на изведувачот за организирање на сообраќајот, во договор со претпријатијата кои се наоѓаат по должина на патот треба да го минимизира влијанието на пристапот за време на изградбата. • Загуба на извори на приход и/или егзистенција поврзани со кои било од горенаведените загуби, а особено земјоделска егзистенција и штетното влијание врз претпријатијата .
ЗА ВРЕМЕ НА РАБОТАТА:	
Ефекти врз трајниот пристап	• Губење и/или отежнување на пристапот кон земјиштето, комерцијалните установи и/или патната мрежа: ○ Некои заедници и локални претпријатија зависат од постојниот пат А4 за пристап кон земјиштето и услугите/установите. Трајните измени во поставеноста на локалните пристапи поврзани со воведувањето на експресниот пат би можеле да го зголемат времето потребно за патување. Во изведбата на проектот оставен е доволно простор за да се обезбеди постојан пристап до локалните заедници со воведување на подвозници и надвозници, а во делницата IV паралелни локални патишта. Ова е од суштинско значење бидејќи земјоделските возила нема да можат да го користат експресниот пат. Локалните заедници исто така патуваат кон регионалните центри Штип и Радовиш за да пристапат до основни услуги како што се здравствените и образовните установи, а некои ја користат автобуската линија

Фаза/Вид на загуба	Краток преглед на загуби/влијанија
	која оди по постојниот пат А4. За време на работата на експресниот пат пристапот до овие услуги би се подобрил. Постои можност многу мал број на домаќинства да поседуваат или да обработуваат земја за земјоделски намени на спротивната страна на постојниот пат и/или експресниот пат од местото каде што живеат. Доколку ЈПДП го утврди овој проблем за време на социо-економската анализа, ќе разговара со засегнатите страни за зголемувањето на времето потребно за да се стигне до нивното земјиште, колку тие зависат од тоа земјиште и колку таа примена би влијаела врз нив поради нивната дејност поврзана со земјата. Ова е наведено во матрицата на отпремнини (види дел 5.5 подолу). Сепак, тековната изведба на Проектот минимално ги зголемува времињата за патување.

3. ПРЕГЛЕД НА ПОГОДЕНОТО ЗЕМЈИШТЕ, НАСЕЛЕНИЕ И СРЕДСТВА

Информациите за погодените површини, парцелите, сопствениците и структурите презентирани во овој LARF се базирани на податоци достапни во моментот на подготовка на овој документ. Овие бројки не содржат привремено одземање на земјиштето неопходно за работа од страна на изведувачот – привремен пристап на земјиште ќе биде договорено преку преговори. Земјиштето треба да биде стекнато од 2 Катастарски подрачја во Македонија – Штип и Радовиш. Процесот на откуп на земјиштето е во рана фаза.

Елаборатите за земјиштето се изготвуваат од Катастарот во Општините Штип и Радовиш, покривајќи ги единствено **секциите III, IV и V**.

Овие елаборати треба да бидат прегледани и оној за Штип преработен за финалниот дизајн на Експресниот пат вклучувајќи ги **секциите I и II**.

Одземање на земјиштето за секциите III, IV и V се базирани на Катастарски Елаборати и се прикажани подолу во Табела 2⁴.

Табела 2 Преглед на одземање на земјиштето (Секција III, IV и V)

	Одземање на земјиштето (m ²) по секција				
	Секција 1	Секција 2	Секција 3	Секција 4	Секција 5
Кат. Управа на Општина Штип	Ќе биде потврдено и презентирано во преработениот LARF и RAP		681,671		
Кат. Управа на Општина Радовиш				500,542	

Достапни информации за видот/категории на зафатеното земјиште во Катарската Управа за секциите III, IV и V се дадени во Табела 3:

Табела 3 Преглед на видот на зафатеното земјиште во Катарската Управа за Секциите III, IV и V.

	Катастарска Управа на Штип	Катастарска Управа на Радовиш
--	----------------------------	-------------------------------

⁴ Геодетски елаборати за извршени геодетски работи за посебни намени (за трајна експропријација) на двете општини Штип и Радовиш се користи како извор на информации за бројот на парцели под влијание на општината и резиме на одземање на земјиште м2. Елаборатите беа обезбедени од страна на ЈПДП и произведени од страна на PRO-ГЕО ДОО, друштво за геодетски работи и дизајн услуги од Куманово, Р. Македонија на 15.10.2014 (геодетски елаборат за општина Штип-број 09-175 / 4 и технички број 211 / 15; геодетски елаборат за општина Радовиш број 09-175 / 5 Технички број 212/15)

Користење на земјиштето Видови/Категории	m ²	m ²
Пасишта	221,076	51,486
шума	173,905	35,835
ливада	-	-
Овощарници	-	14,767
Лозје	6,091	39,214
Поле/Земјоделско земјиште (во употреба)	239,462	152,482
Поле/Земјоделско земјиште (напуштено) ⁵	-	29
Канали, Потоци и реки	2,649	11,709
Улици/Патишта	7,613	195,020
Некатегоризирани патишта	23,993	-
Урбани средини: комерцијална употреба	-	-
Урбани средини: станбена употреба	106	-
Неискористени површини	6,776	-

Анализата на бројот на парцелите заведени во Катастарската Управа за Секциите III, IV и V и типот на сопственоста на овие парцели и бројот на сопствениците е даден подолу во Табела 4.

Табела 4 Преглед на зафатените парцели и видот на сопственост (Секции III, IV и V)

	Катастарска Управа на Штип	Катастарска Управа на Радовиш
Вкупен број на парцели	227	343
Вид на сопственост	Број на Парцели	Број на Парцели
Државно/Република Македонија	166	148
Приватна Сопственост	58	195
Мешана сопственост (државно и приватно)	3	-
Непознато	-	-
Број на приватни сопственици	55	205

До денес не се идентификувани градби во Секциите III, IV и V кои би биле погодени и треба да се срушат. Идното планирање на откупот на земјиштето ќе го потврди бројот на засегнати градби (оние со дозволи и оние без валидни дозволи) во сите секции од Експресниот пат.

Можеби има земја која се користи (на пр. за земјоделски цели) во област која е неформална (т.е. корисниците можеби немаат законски права), на некој вообичаен основ. Ова ќе биде разгледано за време на социоекономското истражување за земјиште и капитални средства.

Исто така, постои мала шанса неколкуте погодени градби да немаат валидни дозволи и тие да бидат заземени (пр. има многу мала незаконска фарма поврзана со конструирање на Секција II во близина на Штипската Јужна клучка.

Треба да се напомене дека информациите од катастарот можеби не се целосно обновени, со недостатоци во информациите и ќе треба да бидат: 1) проверени на терен (за време на социоекономското истражување на земјиштето и попис на основните средства; ii) низ вреднување на имотите; и iii) процесот на консултации со засегнатите сопственици и корисници на земјиштето. Некои од можните недостатоци може да вклучуваат:

⁵ Ова се одразува на "официјална" слика во Катастарот на напуштено земјоделско парцели; Сепак, тоа не може да биде вистински приказ на напуштено земјоделско парцели во погодената област. Ова ќе биде потврдено за време на активностите за понатамошно планирање откупот на земјиштето е наведено во LARF..

- Корисниците на земјиштето и имотите да не се регистрирани;
- Сопствениците се починати и правните наследници не се регистрирани и/или не ги завршиле процесот на наследување;
- Договори за продажба не се регистрирани;
- Правото на сопственост што произлегува од правото на користење (т.е. државно земјиште – може да се корист на вообичаена основа) не се регистрирани;
- Станбени и нестанбени градби не се регистрирани;
- Градби кои се регистрирани може да се евидентираат со различна големина (на пример, се проширени);
- Објекти без дозволи не се евидентирани итн.

4. ЗАКОНСКА РАМКА ЗА ОТКУП НА ЗЕМЈИШТЕ И РАСЕЛУВАЊЕ

Откупот на земјиштето и раселувањето, Проектот ќе ги следи националните правни барања во Македонија како и соодветните барања на ЕБОР. Тие се сумирани како:

4.1 Македонска законска рамка

Барањата за откуп на земјиште и преселување за Проекти од Јавен Интерес и за надомест за засегнатите страни се опфатени главно под следните закони:

- **Закон за експропријација⁶**
- **Законски обврски⁷**

Процесот на откуп на земјиштето, генерално ќе го следи *законот за експропријација*, кој ќе го регулира откупот на земјиште и имот (пр. градби) за проекти од Јавен Интерес и обезбедување на надомест за земјиште и имот. **Јавниот интерес** се утврдува во согласност со Законот за експропријација за проекти кои се опфатени во различни документи за планирање и се смета дека се во интерес на Република Македонија. Законот обезбедува листа на проекти кое се одредени да бидат од Јавен Интерес и патиштата се еден од овие.

Процесот на експропријација е сумиран во сликата 3 подолу. Првиот чекор е изработка на предлогот за Експропријација која се потпира на информации од различни студии, вклучувајќи и случај од ЈПДП Експроприациона студија. Откако конечниот дизајн за Проектот е завршен, ЈПДП ќе врши надворешен мониторинг на развојот на Експроприационата студија која ќе содржи листа од сите засегнати земјишта, парцели, регистрирани имоти (т.е. градби) и нивните сопственици, како што е запишано во Катастарот. Земјиштето и капиталните пописи потоа се комплетираат од овластени проценувачи на Бирото за Проценка и Вреднување. Пописот ќе обезбеди основни информации за погоденото земјиште по парцела (односно вкупната површина и површина што ќе биде стекната, користење на земјиштето и категорија на земјиштето)

⁶ Службен Весник на РМ бр. 5/12, 131/12, 24/13, 27/14

⁷ Службен Весник на РМ бр. 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08, 81/09, 161/09

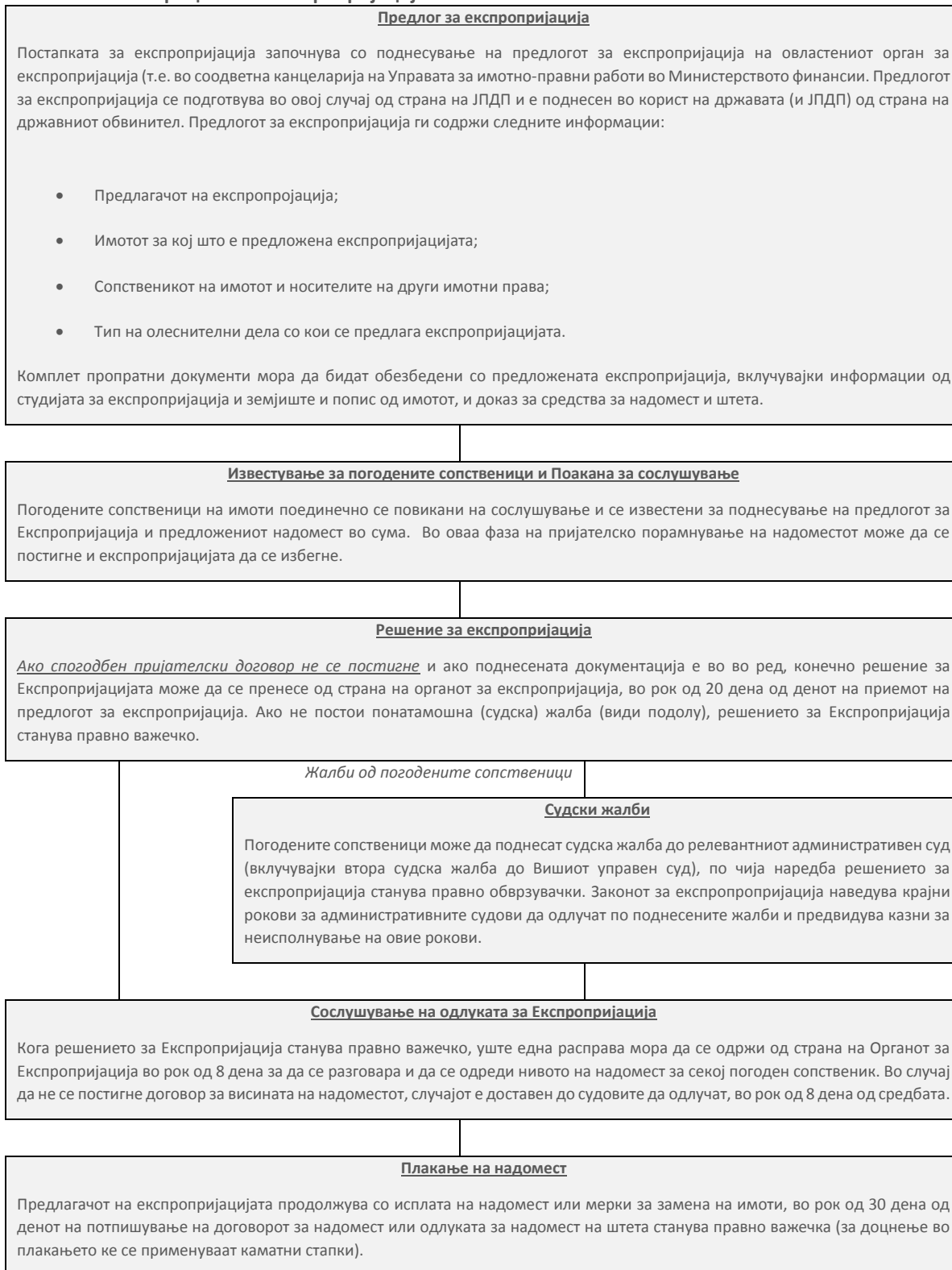

ZYL Consulting Ltd

и со сите имоти што се наоѓаат на неа (на пример, градби, земјоделски култури, дрвја, овоштарници, бизниси, итн). Имотите што се регистрирани во Катастарот и тие што не одовараат ќе бидат снимени.

Слика 3 Резиме на процесот на експропријација

Важна карактеристика на македонскиот Закон за Експропријација е тоа што овозможува надомест за нелегални градби (односно без важечка дозвола). Надоместот за градби што се без важечка дозвола

одговара на нивната градежна вредност, односно пазарната вредност на материјалите и трошоците за работна рака.

Надомест на штета согласно со Законите за обврски:

Во некои случаи, прашањата поврзани со обезбедување на надомест за земјиштето и имотот, исто така може да се решат преку спроведување на законот за обврзување.

Во принцип, овие закони бараат обезбедување на надомест во пари за легални законски сопственици на земјиште и имоти (или оние чии права се препознаваат според националните закони) за штети или загуби настанати како резултат на инвеститорите/изведувачите (или други) при пристапот до земјиштето или спречување на пристап до земјиштето и/или имоти.

Надоместокот се обезбедува по отштета и/или загуби кои веќе се случиле. Случаи, во кои стварањето на штетите/загубите и засегантите лица не се во можност да се договорат за висината на надоместокот, се упатуваат на судовите за да одлучат.

Клуч за Правна рамка / Социјална помош за преселување

Законот за Експропријација се фокусира на процесот на давање на надоместок за погоденото земјиште и имоти, по прво отколку на решавање на физички и економски дислокација. Како резултат на тоа, решение за решавање на овие влијанија мора да се бара низ различни даватели на услуги.

Општинскиот Центар за Социјална грижа може да обезбеди некоја помош, согласно со **Законот за социјална заштита**⁸. Со овој закон се овозможува обезбедување на социјална помош и услуги за ранливите жители, како што е дефинирано од страна на законот. Достапна социјална помош според законот е еднократна парична исплата за оние кои се наоѓаат во ненадејни ситуации и привремена потреба, вклучувајќи ја и потребата од сместување. Помош од социјалните работници, може да се користи за да се одговори на потребите на лицата со посебни потреби, самохрани домаќинства, домаќинства со ниски приходи, итн. Република Македонија, исто така, има поставено закони според кои погоденото население може да помага во унапредување на нивниот животен стандард (на пр. пристапот до здравствена заштита, образованието, личните документи, социјални станови и сл.) и овие закони можат да се користат како основа за развој на програмите за раселување, а особено за ранливите групи.

Правна помош може да се обезбеди за ранливите луѓе во рамките на **Законот за бесплатна правна помош**⁹ од страна на Министерството за правда и избраните граѓански здруженија.

4.2 ЕБОР Политичка Рамка

Проектот е прикажан како проект од Б категорија во рамките на ЕБОР за животна средина и социјална политика 2014.

Проектот треба да ги исполни барањата за откуп на земјиште, принудно преселување и економско раселување како што е наведено во ЕБОР за животната средина и социјална политика (2014) и барањата за изведба. Овој откуп на земјиште и раселување е развиен во согласност со принципите на ЕБОР (откуп на земјиште, принудно преселување и економско раселување).

ЕБОР барањата кои се однесуваат на откуп на земјиште и раселувањ, кои се релевантни на овој проект може да се сумираат како што следува:

⁸ Службен Весник на РМ бр. 79/09, 36/11, 51/11, 166/12, 15/13, 79/13, 164/13, 187/13, 38/14, 44/14, 116/14, 180/14, 33/15

⁹ Службен Весник на РМ бр. 161/09, 185/11, 27/14

- Да се избегне или, кога се неизбежни, минимизирање, принудно преселување со истражување на алтернативни дизајни на проектот; мерки за ублажување на негативното влијание врз раселените лица и домаќинствата, кои треба внимателно да се планираат и спроведуваат;
- да се ублажат негативните социјални и економски влијанија од откупот на земјиштето или ограничувањата за употреба на погодените лица и пристап до земјиште со: (i) Обезбедување на надомест за загуба на средства според трошоците, пред стекнување на сопственост на стекнатите средства; и (ii) Осигурување дека активностите за преселување се спроведуваат со обелоденување на соодветните информации, консултации, и учество на засегнатите;
- да се обноват, каде е можно, да се подобри начинот на живеење и стандардот на живеење на раселените лица, вклучувајќи ги и оние кои немаат легални права или побарувања за земјата (засегната област претставена во проектот во периодот на крајниот датум), до нивото пред проектот и да ги поддржат во периодот на транзиција;
- да се направат посебни одредби за помош на маргинализираните и ранливите поединци и групи (засегната област претставена во проектот во периодот на крајниот датум) кои можат да бидат понегативно погодени од раселувањето од другите и кои можат да бидат ограничени во способноста да ги искористат предностите на помош за живот и придобивките за развој; да се воспостави механизам за поплаки и адреса за добивање на специфична загриженост за надомест на штета и релокација кои се покренати од страна на раселените лица, вклучувајќи и механизам за решавање на споровите на непристрасен начин.

На горната листа е дадено само резиме од ЕБОР за откуп на земјиште, принудно раселување и економско раселување (2014) а целиот текст е даден на:

<http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>.

4.3 Анализа на празнините меѓу македонската правна рамка и барањата на ЕБОР

Клучните разлики меѓу националното законодавство на Република Македонија и ЕБОР релевантни за овој проект се сумирани подолу. Овој LARF (вклучувајќи матрица права и критериуми) содржи мерки за надминување на овие празнини:

- **Неформални права на Земјиште:** Македонскиот закон се фокусира на надомест за формални права на земјиште, додека ЕБОР исто така ја опфаќа таа надомест, реконструкција на живеалиштата и консултации за лица без формално препознатливо законско право или право на земјиштето што го заземаат.
- **Реконструкција на живеалишта:** ЕБОР вклучува барања за обнова на реконструкција на живеалишта за да се врати приходот и животниот стандард на раселените лица на нивото на проектот (и за лицата со легални и со нелегални документи). Додека македонскиот закон бара надомест на штета за изгубени профит/добивка на легални економски активности, и ова се однесува само на луѓето до легални права на земјиштето. Иако барањата на македонскиот Закон за помош при раселување или помош за алтернативни животни потреби, како што се помош за обука или обезбедување на поволни кредити или можности за вработување.
- **Учество и консултации:** ЕБОР поставува поголеми барања од македонскиот закон за давање на можност да учествуваат во преговорите за пакетите за надомест на штета, на условите на подобност, обнова на живеалиштата и помош за преселување на засегнатите лица.
- **Социо-Економско истражување:** Спроведување на социо-економско истражување за да се процени влијанието врз животната средина е потребно од страна на ЕБОР, но не се бара од страна на

македонските закони. Наместо тоа, македонското право се фокусира на развој на студии за експропријација кои претставуваат пописи на засегнатите имоти и ги вклучуваат основните информации на регистрираните сопственици на овие имоти (т.е. имиња, адреси, и ID броеви итн.), така што тие можат да се идентификуваат и да се исплати надоместот. Таквите извештаи генерално не се однесуваат на луѓето со нелегални права на земјиштето или нерегистрирани земја/средства.

- **Ранливи индивидуи и групи:** Македонскиот закон не предвидува посебни мерки кои се однесуваат на ранливите групи. ЕБОР, сепак, бара посебно внимание да се посвети на ранливите групи, вклучувајќи ги за време на консултациите, идентификација на правата и соодветна помош за преселување.
- **Акција за преселување, реконструкција на живеалишта и План** Македонскиот закон не бара подготовка на акционен план за преселба или реконструкција на живеалиштата во Рамки/Планови.

Сепак, овие подготовки се потребни за проекти финансирани од ЕБОР, вклучувајќи откуп на земјиште и преселување кое резултира со физичко и економско раселување.

- **Вреднување на експроприираните средства:** ЕБРД наведува дека надоместот за загуба на средствата се пресметува во целосна замена, односно пазарната вредност на средствата плус трансакциските трошоци, и дека обезвреснување на објекти и средства не треба да бидат земени во предвид. Сепак, во македонскиот закон се наведува дека надоместот се утврдува според пазарната вредност на материјалот и на работната сила потребна за изградба на објектот, намален за соодветниот износ на амортизација.
- **Механизам за оплаки:** Иако Македонскиот закон ги утврдува правата на засегнатите граѓани (оние со легални права за земјиште) да се жалат на суд за време на процесот на експропријација, што не бараат посебни развиени механизми за жалби. ЕБОР, сепак бара механизми за жалби, кои треба да се воспостават што е можно порано во процесот, навремено да се примаат и адресираат за надоместот на штетата и раселувањето кои се покренати од страна на раселените лица, вклучувајќи и механизам за решавање на спорот за привремено живеалиште на непристрасен начин. Краток преглед на жалби и преземените мерки за решавање на нив треба да бидат јавни, на редовна основа.
- **Пристап до земјиште / сопственост пред исплата на надомест:** Постојат неколку опции за предлагачот на експропријацијата да се здобие со право на пристап до земјиште/сопственост пред исплата на надомест, во согласност со Законот за експропријација и Законот за градење.
- **Краен рок за лицата кои се погодени од нелегалното право за користење на земјиштето :** Лицата кои немаат регистрирано законско право или право на земјиштето кое го користат не се евидентирани од страна на пописот и истражувањето; Според тоа нема краен датум за утврдување на правата и овластувањата на овие засегнати групи.
- **Мониторинг и Проценка:** Не постојат барања за мониторинг и проценка на преселување и за процесот на реконструкција на живеалишта.

5. Права и Овластување

5.1 Цели на LARF

Целите на откуп на земјиште и раселување (LARF) ќе бидат следниве:

- За да се избегнат или минимизираат присилно преселување, како и физички и економски поместувања.

- Да се земат во предвид изводливи алтернативи на основниот проект со цел да се избегнат или барем минимизираат поместувањата и при тоа да се балансираат еколошките, социјалните и финансиските трошоци и придобивки.
- За да се намалат негативните социјални и економски влијанија од откупот на земјиштето или рестрикциите кон погодените лица и пристапот до земјиште.
- Да се обезбеди надомест за загуба на средства според трошоците.
- Да се подобри или, во најмала рака, да се вратат живеалиштата и животниот стандард на раселените лица на нивото како пред почетокот на проектот.

5.2 LARF Принципи

Клучните принципи кои го поткрепуваат LARF се следнитенабројани и тие треба да се читаат заедно со матрицата со овластување (дел 5.5) и дел 5.6:

- **LARF Барања:** Преселување и надоместок на погодените лица се врши во согласност со важечките; Македонска правна рамка и ЕБОР за животната средина и социјална политика, критериум за реализација 5 (2014). Во случај на несоодветност меѓу националното законодавство и барањата на ЕБОР, ќе се усвојат повисоки стандарди. Загубата на земјиште и средства (физичката дислокација) како и загубата на живеалишта (економска загуба, односно "економски поместувања") треба да се земат во предвид и да се намалат во рамките на LARF
- **Влијанија од изградбата:** Краткорочни влијанија поврзани со привремено завземање на земјата за градежни цели и / или од попречување на пристапите, исто така може да вклучува и надоместоци или друга помош за засегнатите лица. Активностите поврзани со изградбата ќе бидат организирани така да се избегнат или минимизираат економските поместувања, односно пристапите се задржани во селата и земјоделските површини и мерките за време на жетвата се многу внимателно изработени.
- **Лица кои се погодени од проектот:** Сите сопственици, жители и корисници на зафатените објекти и земјиште во времето на крајниот датум, без разлика дали со или без целосно признаени права или барања, имаат право на надомест на штетата и помош, како што е наведено во правата матрица за овластување во LARF. Овластувањето за сите категории на засегнатите лица од проектот (ЛПП) ќе биде објавено.
- **Проценка на средствата:** Ќе бидат користени посебни методи за проценка на средствата или ресурсите што се погодени, како и за пристапот до нив, и влијанијата врз живеалиштата, кои вклучуваат овластени експерти што се независни квалификувани лица.
- **Социо-економски истражувања:** Социо економските истражувања за засегнатите лица и домаќинства ќе се имплементираат со цел да се оценат сите индивидуални влијанија, да се обезбедат основни информации и соодветни мерки за реставрација на живеалиштата кои ќе бидат опишани во RAP. Општествено економско истражување ќе послужи како попис на лицата кои немаат правилно законско право или потврда за посед на земјиштето што го заземаат; денот на пописот треба да биде крајниот датум за оваа категорија.
- **Ранливи групи / поединци:** Посебна помош се дава на ранливите групи / поединци идентификувани преку социо-економските истражувања
- **Акционен план за раселување:** Акционен план за раселување (RAP) ќе биде подготвен, објавен и имплементиран.

- **Мерки за надоместок и помош:** Засегнатите имоти треба да се подмират парично, исто така, ќе бидат обезбедени парични средства и помош за преселување, идентификувани во матрицата со овластувања. Замена на земјиштето или соодветен (доколку има) паричен надоместок при физичка дислокација ќе се земе во предвид. Надоместокот се исплаќа на засегнатите луѓе пред да се изврши преместување на земјиштето (види 5.6). Надоместок за сите засегнати средства ќе се спроведе во целосна вредност. Сите надоместоци и помошта при враќање на живеалиштата ќе се обезбеди подеднакво и на мажите и на жените.
- **Обнова на живеалиштата:** Живеалиштата и стандардите на живеење на засегнатите лица треба да се подобри или барем да се врати на нивото како пред започнување на проектот во што е можно пократок временски период.
- **Консултации:** Засегнатите лица и заедници (вклучувајќи ги и ранливите групи и поединци) ќе бидат консултирани за да се информираат за нивното учество во процесот на донесување одлуки во врска со преселувањето и да се осигура дека стекнувањето и надоместокот се спроведуваат со соодветно објавување на информации и консултации. Ова ќе се врши во согласност со одредбите содржани во рамките на SEP и ќе овозможи консултации со ранливите и потенцијално маргинализираните групи.
- **Управување со поплаки:** Ќе се воспостави механизми за управување со поплаки за Проектот од ЈПДП и Изведувачот. Се претпоставува дека тие ќе работат заедно за да се соодветно да се справат со поплаките поврзани со откупот на земјиште и преселување.
- **Мониторинг и евиденција:** ЈПДП ќе воспостави соодветни постапки за следење и оценка на нивните одговорности во спроведувањето на LARF и RAP, и ќе бидат земени како неопходни корективни мерки. Сите барања за стекнување права на земјиште, како и надомест на мерки, активности при релокација и помош при преселување ќе бидат документирани. Единицата за имплементација на проектот (PIU) ќе биде воспоставена и дел од нивната надлежност ќе биде поддршка при подготовките на RAP и следење на спроведувањето на релевантните одредби на LARF и RAP.

5.3 Попис на земјата и средствата и социо економски истражувања

Откако основниот проект е завршен во текот на 4-та четвртина на 2015 ЈПДП ќе издаде Студија за експропријација која ќе содржи листа на сите засегнати површини, парцели, регистрирани средства (односно структури) и нивните сопственици, како што е запишано во катастарот. Пописот на земјата и средствата ќе биде завршен од страна на овластени проценувачи на Бирото за проценка и вреднување. Пописот ќе обезбеди основни информации за погодените парцели (односно вкупната површина и просторот што што ќе се завземе, користење на земјиштето и категорија на земјиште, итн) и сите средства што се наоѓаат на неа (на пример, структури, култури, дрвја, овоштарници, бизниси, итн.) Сите средства кои се или не се регистрирани во катастарот ќе бидат снимени.

Социо-економското истражување и пописот ќе се преземат на засегнатите лица од Проектот (вклучувајќи ги и локалните села, кои се зависни од А4 за пристап), со цел да се информира RAP и помогне да се идентификуваат лицата засегнати од проектот кои се без законски права или со барање за употреба на земјата. Дискусијата ќе се одржи со општините во планирањето на овие истражувања. Истражувањата се темпирани идеално да се случуваат паралелно или во сличен временски период со попис на земјиштето и имотот. Истражувањето ќе помогне во идентификација и евиденција на лицата кои немаат регуларно право на земјиштето што го заземаат или употребуваат.

За време на социо-економски истражувања би требало да се соберат информации за да се потврди кои села користат или поседуваат земјиште, вклучувајќи ги и напуштените земјоделски површини. Истражувањето ќе

ги опфати селата кои се во близина на патот А4 помеѓу Штип и Радовиш и кои можат да бидат погодени од загуба на земјиште и / или пристап до земјиштето што ги поседуваат или користат (на пример, може да има и села / домаќинствата во јужниот дел на А4 кои поседуваат или користат земјиште кое е на другата страна од патот). Со истражувањата ќе се осигура дека се вклучени ранливите групи (т.е. неможе само да се потпираат на луѓе кои доаѓаат на јавни состаноци) и користењето на земја од околните села.

Учество во социо-економско истражување е доброволно и ќе се спроведе само со согласност на од засегнатите лица на Проектот. Сите собрани информации ќе се третираат како доверливи. Ова истражување ќе послужи како алатка за создавање на основа за засегнатите поединци / домаќинства кои ќе помогнат во идентификувањето на значењето на влијанијата, развојот и имплементирањето на ефективни и соодветни начини за преселување на луѓето и враќање или подобрување на нивните животни услови

Следните информации ќе бидат земени во текот на социо-економски истражувања, за секоја засегната земјена парцела:

- бројот на засегнатите парцели на земјиште, така што ќе може да се поврзе со соодветниот извештај на вреднување;
- името на сопственикот / корисникот / жителот и неговиот / нејзиниот статус; и
- податоци за контакт на засегнатиот сопственик / корисник / жител.

Истражувањето исто така ќе вброи прашања за основните информации за домаќинството (на пример, имиња, возраст, пол, образовниот статус на членовите на домаќинството и другите засегнати страни, итн), како и прашања во врска со постоечкиот животен стандард и изворите на приход, со предложените избори за компензација и помош. Првичните истражувања ќе бидат преземени и планираните средби за јавни консултации ќе се искористат за да се идентификуваат сите села / домаќинства:

- Тие што имаат земјиште на другата страна на А4 и / или на планираниот Експресен пат, а притоа да не се директно погодени од загуба на земјиште и / или средства, сепак нивниот пристап може да биде засегнат; и
- Тие што ќе имаат значајни влијанија врз пристапот за време на изградба и / или операција.

5.4 Критериуми и категории на права и овластувања

Сите поединци / домаќинства зафатени или корисници на земјиштето погодено од проектот, запишани во анкетата / попис (сопствениците и корисниците, формални и неформални) имаат право на надомест на штета и / или обнова на животните средства или друга помош, како што е наведено во Матрица на овластувања во точка 5.5. Идентификувани се следните категории на Проектот за засегнатите лица (RAPs):

- Сопственици на земјиште (формално со законските права или побарувања на земјиште);
- Официјални корисници на земјиштето (на пример, поседувачи со формално законско право врз земјиштето што го користат / употребуваат);
- Неформални корисници на земјиштето (без формални законски права или побарувања врз земјиштето што го користат - тоа исто така може да се однесува на областите на државна земја (или друго земјиште) што се користи на вообичаена или долгорочна основа, но правото на користење не регистрирано);
- Сопственици на култури и дрвја (вклучувајќи виновата лоза и дрвја во овоштарници);
- Сопственици на бизниси (формално или неформални бизнис / економски активности);
- Сопственици на нестанбени објекти / средства и инфраструктура;

- Сопственици на станбени објекти / куќи;
- Официјални корисници (т.е. станарите) на станбени објекти / куќи;
- Сопственици на бизнис структури / активности;
- Локалната заедница и поединци / домаќинства погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап;
- Локалната заедница и поединци / домаќинства погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз егзистенцијата што се должи на нивната ранливост и / или зависност на егзистенцијата на овие активности што може да има непропорционално влијание;
- Ранливи групи / поединци.

PAPs со формални законски права и со тврдења кои се препознатливи според националното право

Лицата со формални законски права се запишуваат во Катастарот и оваа информација ќе биде ажурирана согласно националното законодавство, кога процесот на експропријација е инициран од страна на органот за експропријација. Лица со соодветно катастарски ажурирани важечки потврди според националното законодавство, исто така се поканети на расправа. Во случај на спорови, засегнатите луѓе може да се обратат до судовите за нивно решавање, што треба да се обработи пред донесување на одлуката за експропријација. Примери на лица со важечки потврди според националното законодавство вклучува наследници на починати сопственици, лица кои купиле имоти на продажба со валиден договор за купопродажба, иако не е префрлено правото на сопственост на нивното име во Катастарот и слично.

Лица со неформални законски права на земјата која ја имаат, во време на пописот

Лица без законски права или побарувања на земјата што ја користат (неформални корисници), ќе бидат запишани во моментот кога се врши социо-економското истражување. На денот на истражувањето ќе биде датумот на пресек, што значи дека сите поединци / домаќинства корисници / погодени со проектот за зафатеното земјиште (без законски права или побарувања) по овој датум нема да имаат право на надомест на штета и / или средства за помош при оштета. Примери на лица без законски права или барања ги вклучува лицата кои имаат изградена плевни или мали летни престојувалишта на јавно земјиште или што се занимаваат со земјоделство на јавно земјиште или дури и приватно земјиште, без знаење и / или одобрување од сопственикот. Такви лица нема да имаат право на надоместок за земјиштето, бидејќи не го поседуваат, сепак тие ќе имаат право на надоместок за средствата кои им се во сопственост на пример, градежната вредност на објектите, култури, дрвја, итн.

Датуми на пресек

Критичниот датум за права и овластувања на погодените средства за оние со формални права се дефинирани како дата на известувањето за сопственикот, кое е доставено во предлогот за експропријација. Критичниот датум за вреднување за засегнатите лица без незаконски права ќе биде датумот на кој е направено вреднување на нивниот имот / средства. Денот на истражувањето ќе биде датум за пресек за право на надомест / право и за оние без законско право.

Ранливи групи

Некои поединци или групи, ќе се сметаат повеќе ранливи од другото засегнато население и, доколку е под влијание на проектот, ќе бара спроведување на посебни мерки за обнова и / или мерки за помош. Такви групи може да вклучува:

- неформални корисници на погоденото земјиште кои немаат извор на приход или имот во нивна сопственост;
- сопственици на неформални станбени објекти (изградени без градежни дозволи), без друг имот или место на живеење;
- лица кои зависат од погоденото земјиште за приходи / благосостојба и тоа е единствената земја што ја поседуваат или користат;
- домаќинства од еден возрасен (постар член), домаќинства со еден родител, домаќинствата со повеќе членови, итн, кои треба да бидат физички преместени;
- лица кои ќе бидат погодени од физичко и / или економско раселување, чиј социо економскиот статус е на ниско ниво, на пример, корисници на социјална помош;
- неписмени лица кои можат да имаат потешкотии во пристапот до информации во врска со Проектот и земјиште или разбирање на договори и други важни документи, итн.

Делумна зависност на основа на земјата, многу мала со ниски приходи од платена работа и стареење на населението, значи дека постојат знаци на ранливост во локалните заедници во рамките на областа на проектот за експресниот пат кој ќе биде содржана во методот на активности за права и обврски и помош за преселување / egzистенцијална помош. Иако, сите села во погодената област на Проектот се мали, во некои од нив има само неколку домаќинства. Останатите, активности за права и обврски не треба да се интензивни и треба да се остварат во рокот наведен во LARF како дел од социо-економските истражувања.

Ќе се применат мерки за права и овластувања како што е наведено во Планот за раселување (SEP) насочени кон жени и стари лица (во повеќе конзервативни турски села), кои можат да бидат засегнати и би можеле да бидат дел од областа на социо-економската анкета.

Ранливоста ќе се проценува врз основа на резултатите на општествено економско истражување и дефинирани поточно во (RAP).

Механизми за справување со недостатоците и прашања во Катастарот

Недостатоците и прашања во Катастарот ќе се разгледуваат при утврдување на правата и овластувањата и каде ќе се најдат такви случаи RAP-от треба да содржи јасни механизми за обезбедување овие прашања да не влијаат на барањата за правата и овластувањата на засегнатите лица од Проектот:

- Корисници на земјиштето и имотот кои не се регистрирани;
- Сопствениците се починати и правни наследници не се регистрирани и / или не го завршиле процесот на наследување;
- не регистрирани купопродажни договори;
- правото на сопственост што произлегува од правото на користење (односно на државно земјиште - може да биде на вообичаена основа) не е регистрирано;
- станбени и не-станбени објекти не се регистрирани;
- регистрирани објекти но со различна евидентирана големина (на пример, се проширени;
- неевидентирани објекти без дозволи итн.

5.5 Матрица со овластувања

ZYL Consulting Ltd

Матрицата со овластувања е прикажана во Табела 5 за категориите на засегнатите луѓе од физичките и економските влијанија кои потенцијално произлегуваат од проектот. Природата на одредени овластувања се детално објаснети во Дел 5.6.

Треба да се истакне дека некои од категориите на луѓето засегнати од проектот кои се вклучени во оваа Рамковна матрица, може да не постојат во Проектната област (на пр. нелегални домаќинства), но ова ќе може да се определи после финалниот попис на земјиштето и средствата како и социо-економските истражувања.

Матрицата на RAP ќе содржи по конкретни категории, со точен број на засегнати луѓе/домаќинства кои што ќе бидат идентификувани за време на активностите на терен.

Табела 5 Матрица на Овластувања

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
ВЛИЈАНИЈА ВО ПРЕД КОНСТРУКТИВНА ФАЗА -ТРАЈНО ОДЗЕМАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ		
<i>Загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и / или пасишта - може да биде мал процент на лозја, овоштарници и градежно земјиште).</i> <i>И за формалните и за неформалните корисниците на земјиште - ова се однесува на земјиште во приватна и државна сопственост.</i>	Сопствениците на земјиштето (формално со законските права или побарувања на земјиште)	Паричен надоместок во целост
	Формални корисниците на земјиште (на примерсопственико формално законско право врз земјиштето што го зазема / употребува)	Информациите во врска со стекнувањето на земјиштето најмалку три месеци предходно да му се овозможат на сопственикот за да најде друго земјиште за закуп - ако за време на социо-економското истражување се идентификувани одредени пропуси на формалните сопственици, тогаш од општините треба да се најде алтернативно земјиште за закуп формално и да се обезбеди пристап до услуги за поддршка.
	Неформални корисниците на земјиште (немаат формални законски права врз земјиштето што ги користат – тоа може да се однесува на земјиште под државната сопственост (или друго земјиштето) што се користи долго време е користено, но не е регистрирано)	Најмалку три месеци предходно да му се овозможат, на корисникот информации во врска со формалното стекнување / експропријација на земјиштето и проектот за да најде друго алтернативно земјиште. Исто така потребна е помош при идентификување на земја која ќе се замени за употреба. Поддршката за да се најде алтернативно земјиште и да се обезбеди пристап до услуги за поддршка ќе биде од општините, ако за време на социо-економското истражување се идентификувани одредени пропуси за луѓето погодените од проектот. Сигурноста на извршувањето или формализацијата на опциите за изнајмување итн, ќе се смета ако можно во рамките на законот.
Присвоено земјиште: односно дел од погоденото земјиште кое ќе остане по експропријација и за кое сопственикот нема	Сопствениците на земјиштето (формално со законските права или побарувања во текот на земјиште)	<i>Доколку барањето на погодените сопственици на земјиште е направено во согласност со Законот за експропријација (член 20) и се прогласени како оправдани врз основа на извештајот од експертот за вреднување:</i> <i>Паричен надоместок во целост</i>

¹⁰ Види секција 5.6 за подетални информации.

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
повеќе економски интерес за користење и / или е економски неисплатливо		
Губење на годишни/ повеќегодишни култури (на пример, тутун) и дрвја, вклучувајќи ја виновата лоза и дрвја во градината (на пример, бадемови дрва).	Сопствениците на култури и дрвја	Паричен надоместок за изгубените годишни / повеќегодишни насади / растенија за нивната целосна цена.
Губење на не-станбени структури (на пример, шупи, плевни, огради, системи за наводнување и слично)	Сопственикот на не-станбени структура и инфраструктура	Паричен надоместок или целосна замена и надомест за преселба на структурите или помош при нивна преселба
Губење на станбени објекти	Сопствениците на станбен објект / куќа	Помош при преселување, вклучувајќи и надомест за преселбата или помош да се преселат и паричен надоместок во целосна замена ----- Ако сопственикот нема друго место на живеење вредноста на куќата е толку ниска што засегнатото лице и неговото домаќинство не можат да се преселат на соодветно место за домување како што се бара од страна на ЕБОР, погоденото домаќинството има право на: Изборот на опции за обезбедување на соодветно домување со сигурноста на извршувањето (на пример, социјалните станови) -подршка ќе се бара од општините, ако се појави ова
	Формални корисници (т.е. станарите) на станбен објект / куќа	Информации во врска со откупот на куќа најмалку шест месеци пред уривање, за да му се овозможи на сопственикот да најде друго сместување и и помош за да се преселат
	Неформални корисници на станбен објект / куќа	Информации во врска со откупот на куќа / структура најмалку шест месеци пред започнување со уривање. Помош при преселување, вклучувајќи и надомест и помош за преселба и ако корисникот нема друго место на живеење (или социо-економското истражување идентификува одредени пропусти):

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
		Изборот на опции за соодветно домување со сигурноста на извршувањето (на пример, социјалните станови) - поддршка ќе се бара од општините, ако се појави ова
Губење на бизнис структури	Сопственик на бизнис структура	Надомест или помош за преселба и паричен надоместок во целост
Губење на извори на приход и / или услови за егзистенција поврзани со кој било од горенаведените загуби и особено благосостојба од “земјоделство”	Сопственици (на формален или неформален бизнис или економска активност) – се вклучуваат и оние кои егзистираат од земјоделски активности	Паричен надоместок за изгубениот нето приход во текот на периодот на транзиција (до повторно воспоставување на бизнис / економски активности на друга локација) и помош при обнова на условите
ВЛИЈАНИЈА ЗА ВРЕМЕ НА ИЗГРАДБАТА – ПРИВРЕМЕНИ ЕФЕКТИ		
Привремена загуба на земјиште (главно земјоделско, шумско и / или пасишта - може да биде мал процент на лозја, овоштарници и градежно земјиште) - потребни за време на периодот на изградба. <i>Како за формални така и за неформални корисници на земјиштето - ова се однесува на земјиште во приватна сопственост и државно земјиште.</i>	Сопствениците на земјиштето (формално со законските права или со правото на припадност на земјиште)	Паричен надоместок во целосна замена за правото на користење на земјиштето врз основа на договор / спогодба за договорен период и враќање на земјиштето по употребата.
	Формални корисниците на земјиштето (на пример, сопственик со формално законско право врз земјиштето што го зазема / употребува)	Информации во врска со стекнување на земјиште најмалку три месеци предходно, за да му се овозможи на закупецот да најде друго земјиште за закуп.
	Неформални корисниците на земјиште (немаат формални законски права или правото на припадност на земјиште што го користат - тоа исто така може да се однесува на областите во државна сопственост (или друг вид на земјиште) што долго време е користено, но не е регистрирано)	Информации за привремено користење на земјиште, најмалку три месеци предходно за да му овозможи на сопственикот да најде друго земјиште. Помош за да се идентификува алтернативно земјиште за користење за одреден период / ресурси за употреба - поддршка ќе биде од општините за да се најде алтернативно земјиште.
Загуба/оштетување на годишни/ повеќегодишни култури (на пример, тутун итн)	Сопственикот на култури и дрвја	Паричен надоместок за изгубени или оштетени годишни / повеќегодишни насади / растенија со целост

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
и дрвја, вклучувајќи ја виновата лоза и дрвја во градината (на пример бадемови дрва).		
Штети/привремени прекини на одредена земјоделска инфраструктура (пр систем за наводнување).	Локалната заедница и поединецот / домаќинствата погодени од загуба	Поправки, надомест или други мерки договорени со засегнатите лица и локалните заедници.
Привремено губење и / или потешок пристап до земјиште за земјоделство или други средства за егзистенција поврзани со употребата на земјиштето и нарушување на земјоделски возила / добитокот итн користење на постоечкиот А4 пат и другите постојни правци за да стигнат до земјиште итн	Локалната заедница и поединецот / домаќинствата погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап	Избегнување на влијанието преку добро управување со сообраќајот, добар ангажман со засегнатите ЛПП и внимателно секвенционирање на работите. Паричен надоместок за изгубениот нето приход во текот на периодот на транзиција (до повторно воспоставување на активности ¹¹ приход ниво / живот) и помош за обнова на условите за егзистенција
	Локалната заедница и поединецот / домаќинствата погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз егзистенцијата дека се должи на нивната ранливост и / или зависност егзистенцијата на овие активности може да предизвикаат непропорционално влијаат	Паричен надоместок за изгубениот нето приход во текот на периодот на транзиција (до повторно воспоставување на бизнис / економски активности) и помош за обнова на условите за егзистенција и ако е потребно заради пропусти од влијанија од проектот, Изведувачот & ЈПДП (или нивните претставници) ќе се во дискусија со соодветните служби за поддршка при Општина за да идентификуваат дополнителна помош во периодот на влијание (т.е. оваа група може да биде посебно ранлива на нарушувања во текот на зимскиот период и периодите на жетвата и др.) <i>При планирањето на работа во текот на зимата и жетвата, се очекуваат влијанија врз ЛПП / селата кои се идентификувани како ранливи. Изведувачот и ЈПДП превентивно ќе разговараат за дополнителна помош за потенцијалните периоди на влијание.</i>

¹¹ Годишен приход од одредени активности егзистенција врз основа на претходните 3 години ќе се соберат (доколку е можно) во текот на социо-економски истражувања и да се користи како еден метрички за утврдување загубија нето приход. Ефекти врз периоди жетвата ќе им се даде конкретни сметка при утврдување право.

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
Привремено губење на извори на приход и / или услови за егзистенција поврзани со некоја од горенаведените загуби и особено загубата на поради преки на егзистирање од земјоделство и нарушување на бизниси, вклучувајќи губење и / или потешок пристап.	Сопственик на бизнис (формален или неформален бизнис / економска активност)	Паричен надоместок за изгубениот нето приход во текот на периодот на транзиција (до повторно воспоставување на бизнис / економски активности) и помош обнова на услови за егзистенција
ВЛИЈАНИЈА ЗА ВРЕМЕ НА РАБОТАТА - ПОСТОЈАНИ ЕФЕКТИ		
Губење и / или потешок пристап до земјиште, комерцијални објекти и / или на патната мрежа	Локалната заедница и поединецот / домаќинствата погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап	Не се очекуваат постојани проблеми со пристап , па според тоа, во оваа фаза не е предвиден дополнителен надоместок ,земајќи ги во предвид следниве мерки за ублажување како дел од проектот: Ублажувачки мерки инкорпорирани во проектот: Избегнување на влијанија преку создавање на локални пристапни патишта (на пр .секција V), надвозници и подвозници за движење на луѓе и животни, како што беше дискутирано со локалната заедница за време на консултациите и други мерки договорени со локалните заедници.
	Локалната заедница и поединецот / домаќинствата погодени од губење на пристап и / или прекин на пристап што потенцијално може да предизвика значителни ефекти врз егзистенцијата кои се должат на нивната ранливост и / или зависност за егзистенцијата од овие активности може да предизвикаат диспропорционално влијае	Не се очекуваат постојани проблеми со пристап па според тоа, во оваа фаза нема прогласување дополнителни права (ситуацијата е наведена подолу) за надомест на штета се предлага преземање на следниве мерки за ублажување како дел од проектот: Ублажувачки мерки инкорпорирани во проектот: Избегнување на влијанија преку создавање на локални пристапни патишта п (на пр секција V), надвозници и подвозници за движење на луѓе и животни, како што беше дискутирано со локалната заедница за време на консултациите и други мерки договорени со локалните заедници. Потенцијално постојат многу мал број на домаќинства кои можат да поседуваат или користат земјиште за земјоделски активности на спротивната страна од постоечкиот пат и / или Експресниот Пат. Ако во текот на социо-економското истражување ЈПДП го идентификува овој проблем, треба да разговара со

Тип на губење / Влијание	Категорија на лицата погодени од проектот	Овластувања/права ¹⁰
		засегнатите страни во врска со зголемување на времето да стигнат до земјиштето како и да им понуди помош при одбирање на опции(земјаки ја во предвид ранливоста и зависноста на засегнатите страни од земјоделските активностите) . Доколку влијанијата врз индивидуална група на луѓе засегнати од проектот во оваа категорија се значајни ЈПДП ќе ги разгледува мерките за помош и (ако тоа го побараат) ќе го закупи и / или компензира за погодените земјиште. Значајна ќе биде диверзија на патот за 50% повеќе во должина што ќе се одрази на продолжено патување за пристап до нивната земја. Ова право ќе се активира само ако постојат условите, меѓутоа, сегашниот дизајн на проектот е со минимално зголемување на времето на патување, така да овој ризикот се смета дека е на ниско ниво.
ЗАГУБИ / ВЛИЈАНИЈАТА ВРЗ РАНЛИВИТЕ ГРУПИ		
Сите други специфични загуби / влијанијата врз ранливите групи, поврзани со откупот на земјиштето за проектот, идентификувани во текот на развојот на Планот за раселување (RAP)	Ранливи групи / поединци	Посебни мерки за ефективно учество, компензација, преселувањето и обнова на условите за егзистенција, ќе бидат дефинирани во Планот за раселување (RAP)

5.6 Обвластувања – Поврзани Согледувања

Природата на одредени права се објаснети во повеќе детали подолу:

Дозволено структури и структури без важечка дозвола: Статус на објекти (станбени и деловни) може да варира од формално изградените објекти, со сите соодветни дозволи и евидентирани во Катастарот до оние кои се изградени неформално, без потребните дозволи (односно градежната дозвола) и не се евидентирани во Катастарот. Овие два типа на градби имаат право на компензација како што е дефинирано во матрицата на Обвластувања во делот 5.5.

Формални и неформални приходи за живот: Слично на структурите, доходите и изворите на приходи за живот на засегнатите лица / домаќинства, исто така може да бидат формални и неформални. Лицата чии доходи / извори на приходи за живот се засегнати, без разлика на нивниот статус, ќе имаат право на надомест на штета и / или помош, како што е дефинирано во Матрицата со Обвластувања во Делот 5.5.

Целосен трошокот за замена: Целосни трошоци за замената ќе се пресметува како пазарната вредност на имотот плус било какви трансакциони трошоци поврзани со враќање на овие средства (на пример, данок на промет, трошоците за регистрација). Пазарната вредност на имоти (земјиште и објекти) ќе се дефинира врз основа на последните пазарни трансакции во погодената област. Во отсуство на такви трансакции, вредноста на имотот ќе се дефинира во согласност со нивните даночни вредности, како што се регистрирани во локалната даночна администрација. Исто така, доколку е потребно, ќе се направи проверка на трошоците за купување на земјиштето во областа за да се провери дали надоместоците ќе бидат доволни за лугето погодени од проектот со одземање на земјиштето.

Вреднување: Вреднување на имотот ќе биде спроведено од страна на овластени проценувачи на Бирото за оценување и вреднување во согласност со Законот за имотна вредност. И формалните (регистрирани) и неформални средства ќе се оценуваат. Трошокот за замена на земјиштето ќе одговара на пазарната вредност на земјиште со слични карактеристики, во близина на засегнатата земја, плус сите трансакциски трошоци. Проценката на земјиштето ќе ги земе во предвид квалитетот и продуктивноста на земјиштето. Проценката на растенијата и дрвјата ќе земе во предвид различни значајни карактеристики, како нивната возраст или средствата и износот на времето што ќе биде потребно за да се развие ново дрво / растение.

Трошоците за замена на формалните објекти, евидентирани во Катастарот, ќе одговараат на пазарната вредност на објектите со слични карактеристики, во погодената област, плус сите трансакциски трошоци. Трошоците за замена на неформалните станбени или деловни објекти (изградени без градежни дозволи и не евидентирани во Катастарот), како и не-станбени објекти, ќе се пресметува како трошоци за обнова на една структура со слични карактеристики на друга локација, вклучувајќи материјали, трошоци за работна сила и сите трансакциски трошоци (т.е. градежната вредност на објектите).

Паричен надоместок: Надоместоците за експроприираниот имот ќе бидат обезбедени во готово. Со оглед на тоа дека постои доволно земјиште за замена и ограничен (доколку го има) паричен надоместок за физичката дислокација, се смета дека компензацијата „за замена“ е соодветна за овој проект.

Временскиот распоред за компензација: Компензацијата ќе биде исплатена генерално пред да се пристапи до земјиштето или стекнувањето на сопственост на имотот или пред да се направи раселувањето. Ако засегнатите страни го оспорат понудениот износ на надоместокот (или тип) и се обратат до судовите, ЈПДП има корист од легалните опции за пристап на имотот пред да се спроведе компензацијата, ќе бидат направени сите напори за да се плати за сите неоспорени имоти што е можно побрзо за да се минимизира влијанието врз засегнатите лица / домаќинства. **Ако имотот треба да биде посетен од страна на клиентот, откако ќе стане законски обврзувачки, но пред надоместокот да е прифатен, ќе се случи следново :**

1. Износот наменет за надоместок ќе биде ставен на блокирана сметка

2. Во случај да станбениот имот повеќе не е употреблив, алтернативно и соодветно домување ќе се обезбеди. Соодветно домување или засолниште може да се процени преку квалитет, безбедност, достапност, удобност, културни соодветности, пристапност и локациски карактеристики. Адекватното сместување би требало да овозможи пристап до можностите за вработување, маркети и основна инфраструктура и услуги како што се вода, струја, канализација, здравствени установи и образование.

3. Во случај кога земјиштето / дел од истата се користи за земјоделски цели и / или други приходи за живот, ќе бидат обезбедени алтернативно земјиште / имот со истите карактеристики или компензација за да се покријат направените економски загуби.

4. Ќе се обезбеди надворешна асистенција за да се утврди случајот според основите за решавање на таков тип случаи.

Помош околу преселувањето ќе биде обезбедена пред и / или по дислоцирањето, се додека погодените домаќинствата повторно си го вратат или ако е возможно подобрат нивниот животен стандард. Слично на тоа, во случаите кога ќе се утврди дека проектот ќе предизвика економска дестабилизација, надомест и помош за обновување на условите за живот ќе бидат обезбедени пред да дојде до дислокација, така што засегнатите лица ќе може да ги обноват своите извори за приход / услови за живот. Помошта за обновување на условите за живот ќе трае додека изворите на приходи за живот на населението целосно се обноват или подобрат.

Привремена замена на објекти или земјиште може да бидат обезбедени кон физички или економски раселени лица / домаќинства, како што е предвидено со *Законот за експропријација*, со нивна согласност. Засегнатите лица / домаќинства ќе бидат во можност да ги користат овие објекти се додека не се изврши исплаќањето на надоместоци и тие би си ги замениле своите изгубени земјишта / средства.

Помош за раселување: Помошта за раселување ќе се дефинира врз основа на резултатите од социо-економско истражување, во согласност со специфичните потреби на засегнатите лица. Оваа помош многу често е предвидена за загрозените домаќинства кои се физички или економски раселени за целите на проектот и можат да го вклучуваат следново:

- Помош за раселувањето до соодветно сместување со сигурност на извршувањето. На пример, ранливото домаќинство кое нема друго место на живеење од засегнатото неформално живеалиште, може да биде потпомогнато со раселувањето во општински социјален стан, со траен договор за да се обезбеди сигурност при извршувањето. Правна помош
- Помош за добивање на лични документи, за да им помогне со пристапот до услугите на располагање според националното законодавство
- Помош за пристап до социјална заштита
- Помош за да ги запишат децата во училиште

Помош за пристап до здравствени установи, итн

Помошта за преселување исто така вклучува и обезбедување на надоместок за преселување за членовите на домаќинството и движен имот. Таквите средства вклучуваат мебел, опрема, лични предмети на семејствата, итн

Помош околу преселување ќе се обезбеди за оние на кои е идентификувано дека им е потребна помош според социо-економското истражување. ЈПДП ќе соработува со институциите и организациите кои можат да им ги обезбедат потребните услуги, како што се на Меѓуопштинскиот центар за социјална помош или локални организации кои работат со ранливите групи, за да им помогне во пристапот до соодветни служби.

Помош за обнова на условите за живот: Во случај да спроведувањето на проектот и загубата на земјиште и други имоти или пристап до имоти, доведува до губење на извори на приходи или средства за живот (економска дестабилизација) на лицата погодени со имплементација на проектот, заедно со надоместок за погоденото земјиште и имоти, ЈПДП ќе спроведува мерки за обнова на условите за живот кои ќе бидат дефинирани подетално во Планот за раселување (RAP). Таквите мерки може да вклучат:

- пристап до можности за вработување остварени со имплементација на Проектот (на пример, за време на изградбата);
- надоместок за трошоците за повторно воспоставување на деловни активности на друго место;
- помош за идентификација и пристап до други приходи/средства за егзистенција;
- помош при пристап до обуки, развој на вештини, можности за работа, поддршка за развој на земјоделството и др .;
- помош за пристап до кредитни средства и обезбедување на било каква привремена поддршка;
- надоместок за/или помош за транспорт на опрема или машини.

Помошта за обновување на условите за живот ќе биде обезбедена за оние кои ќе бидат идентификувани како ранливи групи утврдени преку социо-економско истражување. ЈПДП ќе соработува со институциите и организациите кои можат да ја обезбедат оваа помош, како што се Општините на Штип и Радовиш, Агенции за земјоделски развој кои работат во оваа област (на пример, Агенцијата за поддршка на развојот на земјоделството; Турската Агенција за меѓународна соработка (ТИКА), и Elbirliги) и локалните сервисни служби, итн.

Во детали ќе се разгледаат мерките за помош за обновување на условите за живот од земјоделството, утврдени при социо-економските истражувања и ангажманот со институциите и организациите. Други разгледувања за идентификување на мерките ќе има во Државните субвенции за земјоделско земјиште, подобрувања кои би можеле да им помогнат на луѓето погодени со имплементација на проектот за зголемување на нивниот принос и приходи во сите полиња (на пример, за наводнување, обуки за зголемување на нивниот принос и производство, обука на други членови на семејството кои не се занимаваат со земјоделство и др.) Планот за раселување (RAP) ќе се фокусира на идентификување на мерките за подобрување на егзистенцијата, кој ќе биде одржлив и ќе донесе придобивки, со што ќе се придонесе во подобрување на условите за живот, наместо еднакратна исплата на надоместокот.

Привремена рехабилитација на земјиштето

Целото земјиште привремено окупирано во рамките на договорот за Проектот ќе мора да биде целосно рехабилитирано и обновено откако договорениот период за користење на земјиштето ќе биде завршено. Ова значи дека сите локации ќе бидат исчистени од отпад и целата опрема ќе биде отстранета. Исто така, може да биде вклучено површинска заштитата на почвата во некои области за да се зачува квалитетот на погоденото земјиште, кое ќе биде во надлежност на _ Изведувачите и надгледувано од страна на ЈПДП. Преземањето на овие мерките ќе им овозможи на сопствениците / корисниците на земјиштето да продолжат со користење на ист начин како што го користеле пред да се спроведе Проектот.

Помош за ранливи групи

Конкретни мерки за помош на сите ранливите групи идентификувани преку социо-економските истражувања ќе бидат дефинирани во согласност со нивните потреби. На пример, на одредени групи може да им треба правна и друга помош за враќање на нивните приходи за живот, како што се помош за подобрување на

нивните бизниси, некои загрозени домаќинства може да имаат потреба од дополнителни услуги од социјални работници, итн.

6. ЈАВНИ КОНСУЛТАЦИИ И ОБЈАВУВАЊЕ

РОЗПН ќе биде објавена на интернет страницата на ЈПДП (<http://www.roads.org.mk>) и на интернет страницата на ЕБРД (www.ebrd.com). Дополнително, печатени копии од РОЗПН ќе бидат достапни на следните локации:

- ЈПДП во Скопје [Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје]
- Општина Штип [Ул. Васил Главинов 4Б, 2000 Штип, Македонија; електронска пошта: info@stip.gov.mk]
- Општина Радовиш [Бул. Александар Македонски 7, 2420 Радовиш, Македонија; електронска пошта: contact@radovis.gov.mk]

Постои план за инволвирање на сите засегнати страни во рамките на целиот Проект (ПИЗС) кој е објавен и на интернет страниците на ЈПДП и ЕБРД и на горенаведените локации. Во него се содржат сите активности за ангажирање за Проектот и инволвирањето на засегнатите страни и употребата на земјиштата и поседите (*вклучувајќи ги оние со законски или без законски права на побарувања за земјата што ја заземаат или користат*). Во овие активности спаѓаат:

- Состаноци за консултација за изработка на Акцискиот план за повторното населување, со цел да се детално да се прикаже опсегот на Проектот и засегнатите земјишта и посеи, да се најави социо-економската анализа/пописот и проценките на имотите, да се претстави РОЗПН и матрицата на отпремнини како и видот и методот на надоместокот.
- Социо-економска анализа и проценка на имоти, за што засегнатите страни ќе треба директно да се инволвираат.
- Поединечни состаноци кои се пропишани во Македонското законодавство, како дел од процесот за отуѓување (*види дел 4.1 погоре*).
- Консултацијата ќе се осврне на одредени специфични прашања и вклучувајќи ги: ефектите врз пристапот до земјиштето (на пр. земјоделско земјиште за време на изградбата и работата итн.); Исто така ќе се спроведе низа јавни состаноци за консултација во врска со Проектот на кои засегнатите сопственици и корисници ќе бидат добредојдени и поттикнати да присуствуваат. Овие јавни состаноци за консултација се предвидени на следните локации кои ќе бидат потврдени во соработка со општините:
 - Општина Штип: Штип, Лакавица, Софилари и можеби Селце.
 - Општина Радовиш: Радовиш, Бучим, Тополница и Ињево.

Откако ќе започне имплементацијата на АППН, ЈПДП ќе продолжи редовно да се консултира и да ги информира засегнатите луѓе. ЈПДП ќе ги заведува сите состаноци и консултации, со бележење на датумот на одржување на состаноците/консултациите, бројот на присутни и краток записник на дискусиите.

7. МЕХАНИЗАМ ЗА ЖАЛБИ

ЈПДП ќе ги прифати сите коментари и жалби во врска со Проектот и со откупот на земјиштето и процесот на повторно населување, кои ќе бидат доставени во усна или писмена форма. ЈПДП потврдува дека консултацијата е тековен процес во кој може да се покренат различни прашања кога Проектот ќе премине во фазите на откуп на земјиште и изградба.

ZYL Consulting Ltd

Анекс А содржи примерок на образец за јавни жалби во врска со Проектот. Секое лице или организација може да испрати коментари и/или жалби лично, преку телефон или преку пошта и електронска пошта на контактите кои се дадени подолу.

Сите видови жалби од засегнатите страни (освен оние покренати од вработените или изведувачите) во врска со овој Проект ќе се доставуваат до ЈПДП преку следниот член на персоналот:

Г-ѓа Билјана Лазаревска, Оддел за правни работи

Тел: + 389 (0)2 3118-044 лок.119 Факс: + 389 (0)2 3220-535 електронска пошта:
biljanal@roads.org.mk

Адреса: Јавно претпријатие за државни патишта, Даме Груев 14, Скопје, Република Македонија

ПИЗС содржи контакт информации за локалните општини, а информациите за изведувачот/те на изградбата исто така ќе бидат јавно достапни во локалната област и ќе бидат вклучени во ревидираниот ПИЗС откако ќе се назначи изведувач.

Образецот за жалба (на македонски и англиски) ќе биде достапен на интернет страницата на www.roads.org.mk и сите засегнати општини (т.е. општините Штип и Радовиш) ќе добијат готови печатени формулари кои ќе ѝ бидат достапни на јавноста.

ЈПДП ќе го надгледува процесот на коментари и жалби, а тие податоци ќе бидат сумирани во годишните извештаи за околината, заштитата и здравјето при работа и социјалните извештаи кои ќе се изготвят и ќе се прикачат на неговата интернет страница. ЈПДП е обврзано да одговори на сите жалби според процедурите пропишани во националното законодавство. Времето за одговор на жалбите (за секоја жалба поединечно) ќе биде во согласност со националното законодавство. ЈПДП ќе се обиде да го потврди примањето на жалбата во рок од 5 работни дена и да одговори во рок од 15 дена од приемот на жалбата.

Лицата што поднесуваат жалба имаат право да побараат правен лек во согласност со законите и регулативите на Република Македонија во секое време.

8. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА LARF, РАСПОРЕД, ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА, МОНИТОРИНГ & ИЗВЕСТУВАЊЕ

8.1 Имплементација, Распоред & финансиски средства

ЈПДП ќе биде одговорно за спроведување на сите аспекти за откуп на земјиштето и Рамковниот договор за раселување и имплементација на Акциониот план за раселување. Сите страни кои се вклучени во спроведувањето на проектот, вклучувајќи го и изведувачот треба да бидат во согласност со барањата утврдени во овој документ.

Единицата за спроведување на проектот (ЕУП) ќе содржи релевантно искусни социјални консултанти за преземање на социо-економски истражувања, поддршка на ЈПДП при подготовката на RAP-планот за раселување и поддршка при планирање за откупот на земјиштето (вклучувајќи ги и консултациите со засегнатите страни).

Клучните активности и временската рамка за спроведување на LARF е наведена подолу. Набавката на Проектот може да изврши измена врз временската рамка итн. Специфични активности на ЈПДП и изведувачите, исто така се наведени во оваа табела.

Табела 6 Сумарна табела на клучните активности и временската рамка за спроведување на LARF

Активности	Одговорно лице	2015	2016				2017-2019	2019 - натаму
		4 квартал	1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	Фаза на Изградба	Оперативна фаза
Подготвителна фаза: Главни Придобивки/Експропријација од активностите								
Студија за експропријација (вклучувајќи ги ажурираните елаборати за катастар на земјиште итн.)	Проектант/ ЈПДП							
Социо-економски истражувања	Консултант / ЈПДП ¹²							
Попис на земјиште и капитал/Вреднување на имот	Независни проценители / ЈПДП							
Овластени права	ЈПДП							
Подготовка & Подготовка на RAP	Консултант / ЈПДП ¹³							
Плаќање на надомест	ЈПДП							
Обезбедување обнова на животните услови & помош за преселување	ЈПДП или друг надлежен орган							
Планиран почеток на изградба:	ЈПДП				Лето 2016			
Договор за привремена окупација на земјиштето потребно за изградба (доколку е потребно)	Изведувач							
Активности кои се преземаат во текот на проект								
Управување со поплаки	ЈПДП							
Консултации и објавување	ЈПДП /ЕБРД							
Мониторинг и известување	ЈПДП							

¹² Единицата за спроведување на проектот (ЕУП) ќе содржи релевантно искусни социјални консултант за преземање на социо-економски истражувања, поддршка ЈПДП во подготовката на ПП и поддршка на откупот на земјиштето планирање (вклучувајќи го и консултации со засегнатите страни)

¹³ Погледни фосноста¹⁰

8.2 Мониторинг

Откако RAP-от ќе се развие и усвои, ЈПДП ќе го следи спроведувањето додека сите поместени влијанија се ублажат, како што е утврдено врз основа на исполнување на ревизијата, која што ќе се врши како што е договорено со ЕБОР.

Внатрешен мониторинг систем ќе се воспостави во ЈПДП, кој ќе се состои од :

- Развој на мониторингот од инпути и аутпути кои ќе се мерат навремено како што е дефинирано според LARF и RAP;
- Периодични мерења на покажените резултати наспроти појдовните точки стекнати преку социо-економските испитувања.

Во табелата подолу е прикажан индикативен список на показатели кои ќе се користат за мониторинг. Конечна листа на индикатори, развиен врз основа на резултатите од социо-економското истражување ќе биде вклучена во RAP.

Табела 2 Мониторинг индикатори

Индикатор	Извор на информации	Фреквенција на мерење
Внатрешни показатели		
Број на консултативни средби, состаноци на фокус групите, резултати од консултативните активности	Записник од состаноци	На секои 2 години
Број на засегнати луѓе / домаќинства, по категорија (формално или неформално, сопственици или корисници, ранливи групи) и видови на влијанија (физичко преселување, привремено или трајно економско раселување, и други)	ЈПДП- база на податоци за преселување и евиденција за управување со поплаки	На секои 2 години
Бројот и видот на погодените средства (земјиште, куќи, не-станбени објекти, култури, дрвја, итн)	ЈПДП- база на податоци	На секои 2 години
Вкупната потрошувачка од компензација, преселување и обнова на животните услови	Финансиска евиденција од ЈПДП	На секои 2 години
Број на персонал посветен за преселување и компензација, со дистрибуција во куќа	ЈПДП правна служба (HR службеник за човечки ресурси)	на годишно ниво
Враќање на земјиштето - број на завршени парцели	Извештаи од градежните изведувачи и евиденција за управување со поплаки	на годишно ниво
Времето на реализираните активности во однос на распоредот за спроведување на RAP	Спредба на статусот од имплементацијата со распоредот на RAP	На секои 2 години
Надворешни показатели		
Бројот на договори потпишани за надомест Број и % од плаќањето на извршените надоместоци	ЈПДП база на податоци за преселување и финансиска евиденција	На секои 2 години
Физичка Зафатнина - број на луѓе / домаќинства здомени, вид на помош предвиден за преселување	ЈПДП база за преселување	на годишно ниво
Егзистенцијални мерки и рестарвација – тип на спроведените мерки, напредок на имплементацијата, број на корисници	ЈПДП база за преселување	на годишно ниво
Надворешни показатели		

Индикатор	Извор на информации	Фреквенција на мерење
Број и вид на исклучителни или нерешени поплаки и трендови	Евиденција за управување со поплаки	На секои 2 години
Просечното време за исплата на надомест	Мерење на времето помеѓу договорот за компензација и исплатата	на годишно ниво
Дали надоместот претставува целосна замена?	Истражување дали корисниците на паричниот надомест можат да набават сличен имот	на годишно ниво
Корист од надоместот	ЈПДП база за преселување	на годишно ниво
Физичка дислокација - задоволството од нови домови / актива	Поединечни средби со луѓе / домаќинства ЈПДП база за преселување	на годишно ниво
Добивка / егзистенција: - Промените на нивото на приход (постојан, зголемен, намален) - Повторно инвестирање во активностите за животните услови (купување на земјиште, опрема, вештини за обука, итн)	Поединечни средби со луѓе / домаќинства ЈПДП база за преселување	на годишно ниво

8.3 Известување

ЈПДП ќе одржува база на податоци на Проектот на засегнатите лица (PAPs) (поединци / домаќинства / бизниси итн) чии имоти биле погодени од страна на проектот, како и мерките за реставрација на надоместокот, за преселување и средства за живот кои се имплементирани. Ова ќе вклучува информации за нивните проблеми и сите посебни прашања во врска со ефектите од пристапот до нивната земја, како резултат на Проектот.

Правниот сектор на ЈПДП ќе биде одговорен за редовно ажурирање на базата на податоци. Сите информации од PAPs, нивните стопанства, плаќање на надоместоците и мерки за помош ќе се чува во тајност.

Користење на рамка за следење е опишано во точка 8.2 од овој документ, ЈПДП ќе произведува двегодишни извештаи за напредокот постигнат во спроведувањето на LARF / RAP. Овие извештаи ќе ги консолидираат информациите за надомест на штета и преселување / обнова на животните мерки, консултации, информации за преговорите и резултати, обезбедување на помош на ранливите групи, за управување со поплаки, итн. ЈПДП ќе ги документира сите состаноци, консултации со фотографии и ќе ги достават овие ЕБОР, заедно со извештаите за напредокот.

Информации од овие извештаи ќе бидат сумирани и вклучени во ЈПДП Годишниот извештај за животна средина и социјални аспекти, дистрибуирани до релевантните заинтересирани страни, вклучувајќи ги и ЕБОР.

9. LARF КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ И ОДГОВОРНОСТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

ЈПДП е одговорно за спроведување на Планот за експропријација и правна рамка и подготовка на План за преселување. Одговорното лице во ЈПДП за исполнување на План за експропријација и правна рамка е:

Јавно Претпријатие за Државни Патишта

Г-ѓа Билјана Лазевска, Одделение за правни работи

Тел: + 389 (0)2 3118-044 ext.119 Fax: + 389 (0)2 3220-535 email: biljanal@roads.org.mk

Адреса: Јавно Претпријатие за Државни Патишта, Даме Груев 14, 1000 , Скопје, Македонија

Анекс А Формулар за оплаки

Формулар за оплаки

Број :	
Име и презиме	
Информации за Контакт :	☐ Адреса: _____ _____ ☐ Телефон: _____ ☐ E-mail _____
Ве молиме напомнете како сакате да бидете контактирани (пошта, телефон, e-mail)	
Претпочитан јазик за комуникација	☐ [Македонски] ☐ [Друг: _____]
Опис на инцидентот за кој ја поднесувате оплаката:	
Што се случи? Каде што се случи тоа? На кому му случи? Што е резултат на проблемот?	
Време на случување на незгодата/жалбата	
	☐ Еднаш (дата _____) ☐ Се случи повеќе пати (колку пати? _____) ☐ Постојано се случува (во моментот се соочува со проблемот)
Што би сакале да се случи за да се реши проблемот?	
Потпис: _____ дата: _____	

Ве молиме пополнетиот формулар пратете го на :

Г-ѓа Билјана Лазевска

Тел : + 389 (0)2 3118-044 ext.119

факс: + 389 (0)2 3220-535

email: biljanal@roads.org.mk

ЈПДП

Ул. Даме Груев 14

1000 Скопје, Р.Македонија